

૩૬૧૭

બીમારે બુલબુલ

ઉર્ફી

જવાની જંદગી.

નાટક દો બાબકા.

ઔર

ફીસમત,

નાટક એક બાબકા.

છાપકદાર કીયા વાસતે ખાસો આમક માલેકાને,

આલફેડ નાટક કુંપનીને;

જખાને ઉર્ફી બ હર્ફી ગુજરાતી.

મુંબઈ,

ધી રાઈટ્ડિંગ રટાર પ્રીટીંગ પ્રેસ, નાં ૨૨૩, અંગડી બજાર,

મેહુમ્મદઅલી દાઉદખાનને છાપાહય.

૪૦ સં ૧૮૮૮ ઇસ્વેજી.

ફીમત છે આને.

બીમારે બુલબુલ હૈં જવાની જઈફી.

નાટક દો બાબકા.

છાપેકેમજદાર કીયા વાસને ખાસે આખેકેમજીકાને,

આલફેડ નાટક હુંપનીને;

જખાને હું અ હું ગુજરાતી.

મુંબઈ,

ધી રાઈજીંગ સ્ટાર પ્રીટીંગ પ્રેસ, નાં ૨૨૩, અંગડી બજાર,

મહુમ્મદઅલી હાઉસખાનને છાપા હય.

ઈ૦ સ૦૧૮૮૮ ઇસે.

કીમત ચાર આને.

“દીખાઓ.”

આશફેઠ નાટક મંડળીના માલિકો પ્રાસંગિકતાને જાણવાની રજા લીધેછે, કે આ બીમારે યુગયુગનો ખેલ મરહુમ નસરવાનજી મેરવાનજી પ્રાનસાહેબે એલફીનસ્ટન નાટક મંડળીને માટે “પેકટોક” નામના એક અથેજી ખેલ ઉપર થી રચ્યા હોતો. કે જે ખેલ મુખ્યધની તેમજ દેસાવરની સંખ્યાબંધ કંપાણીઓ કરી બતાવે છે, અસલ એ ખેલનો મતલબ આજના જમાનાને બંધ બેસતી હોવાથી, “જેવીકે પોનોસોની ભરતીએ ભરાયેલા ‘ક્રેડિટ’નો બાર વરસની જવાન બાલકી સાથે લગન કરી શું ફળે પુગે છે” તે તેમજ “કન્યાઓના વાલીઓ પૈસાની લાલચે પોતાની બેઠીને વગર વીચારે ગમે જિવા ધણી સાથે પરણાવી દેવા પછી” તેના પરીણામ કેવા ભયંકાર નીપજે છે તેના અંજમનો કસો ખ્યાલ કરતા નથી, તેવા અનસમજીને ઘડો આપવા લાગેકની આ ખેલનો મતલબ હોવાથી, આ મંડળીના માલિકોની એ ખેલ કરવાની ઈચ્છા થવાથી, એ ખેલમાં ઘણા ફરફાર તથા વધારો કરી, તેમજ એ અસલ ખેલમાં આજના વખતના નાટક તખ્તાને સોભા ન આપનારી કેટલીક બાબતોમાં ઘટ્ટો સુધારો કરી, નીતીના બાબમાં પુરતી જલવાણી રાખી, તૈયાર કરી નાટક તખ્તાપર રજુ કર્યો છે. કે જે ખેલ અસલ કરતાં કેટલો ફરવાઈ ગયો છે બલકે નવુંજ રૂપ ધારણ કીધું છે તે શોખીન આલમની નજરે જોવાથીજ ખાતરી થશે.

આ. ના. ફું. માલિકો.

તપ્તએ નાટક.

લાલખાં.....એક જઘડું અમીર ખુલખુલકા આશક.

બહેનદ..... ફરહાદકા બાપ.

ફરહાદબહેનદકા બેટા, ખુલખુલકા ખાવીંદ.

પુંબે.....એક શીદી, લાલખાંકા ગુલામ.

ગુલશનઆરા..ફરહાદકી માદર.

ખુલખુલસલીમ સૈદાગરકી બેટી, ફરહાદકી ઔરત

અજમતબી...લાલખાંકે ઘરકી દાયા.

ઇસકે સીવા

લડકે, દાયા, ગુલામો, વગયરાં.

બીમારે બુલબુલ

ઉર્ફી

જવાની જુધુડી

બાબ પહુલા—પરદા પહુલા.

દીવાનખાના.

(લાલખાંતુ એક ટેબલ આગલ હુકકો પીતાં ડાઘના ઝાંઝા
ખાતો દેખાવું પુંખેનું દાખલ થવું.)

“ નરર ”

પુંખે—(મનમાં) ઉર્ફ કુદા અમારા ચાખ જમીનચે કુચતી
ખેલતા હય (લાલખાં બીજી ઝાંઝો ખાય પુંખે બી-
હીને નાસવા જાય) અં કબરદાર ચંખાલો અરે બાર
ખડા મજા હોતા હય ઝાંર ચાખ તો ચો ગયા
(જગાડે) ચોઈ ચાખ ચાખ.

લાલખાં—(જગીને) અંહ કોન હય.

“ ઝા તેગ તેગ ”—તર્જ.

પુંખે—ઝા ચાખ ચાખ તેરા કાના હો કરાખ.
દુમકો પુચને આયા કોઈ ચોટા મડમ.

ગોરા ગોરા ગાંધી લંબા લંબા બાલ,
કાલા કાલા અંકી ઝૈર હોટ લાલ લાલ.
ચાટ ઉચકે દાયા ટીન આયા હય જનાબ,
બુડડા મેગ નાની જયયા હય કાના કડાબ.
ઉચકે કીડમતગાર ચોદીબાઈ ચાર,
ગદેપર અચવાર હોકે આયે હય બાહાર.

“ નર ”

લાલખાં—અય વાહીયાત છોડ તીન પાચ સુના કૌન આયા
કયા ખમર લાયા.

પુંબે—અમકો કયા કમર દેકો ઇચમે કીચકા કખર આયા.

લાલખાં—(સહી જોઈને) બહોત ખુશ જા દોડ ઝૈર સબકો
બા તાજીમે તકરીમ લેઆ.

પુંબે—અયા ચાબ. (પુંબે જાય લાલખાં વાંચે)

લાલખાં—અય શક્તીકો મહેરબાન વાંચે માહુબે દીલે દો-
સ્તાન અજીજ અજ દોલોજન લાલખાંન સલમમાં હુર
રહુમાન બાદઅજ સલામકે ઇજહાર હોકે મયને
અપને ફરાર મોજબ હુખતર નેક અખતર નુરે નજર
લખને જીગરકો આપકી ખીદમત ફયજ દરજતમે
મયા યુલામો કનીજેકે રવાના કી હય આપ એક
માહકી મુદદતમે ઇસકી સબ ખસલતોંસે આગાહ
હો અપને અકદમે લાવે વર્ના ખીસ હજાર રૂપયા
જુરમાના મોહબે ફરાર વાપસ કરદે પર ઇતની
ખાતકા લેહાજ રખમેં કે જખતક આપ ઇસકો
અપને નીકાહમેં ન લાએ તખતક ખજાએ બેટીકે
ખમજે.—રાકીમ આપકા ખાદીમ સલીમ.

“ અખીયાત ”

હય સદ શુક તેરા અય પરવરદીગાર,
કે મુજ્જદા ખુશીકા હુવા આરાકાર.
ફરીબ હયકે બર આવે મેરી મુરાદ,
કે ગુલ ઔર ખુલ ખુલ મીલે શાદ શાદ.

(દાખલ થતું ખુલખુલતું કનીજો ગુલામો સાથે)

આઇયે આઇયે દીલ શાદ ચલે આઇયે,
ઘર તુમહારા હય જનાબ કુચ્છ નહી ઘભરાઇયે.
વોહ સલીમ સૌદાગરકી દુખ્તર કહો ક્યા આપ હો,
નામે ખુલખુલ વોહ મેરી દીલબર કહો ક્યા આપ હો.

ખુલખુલ—હ હાં સાહેબ ખુલ ખુલ મેરા નામ હય,
સીવા ગુલકે દીલકો ન આરામ હય.

“ નરર ”

પુંખે—મકમ ચાખ થેહ ખુહડા ચાખ ખીમાર હય,
તીન ચાર રોજયે ઇચ્છો જરા ખુકાર આતા હય.

લાલખાં—તુઝે ઔર તેરે બાપકો ખુખાર આતા હોગા બદમાશ.

પુંખે—દેકો કબરકાર મારો મટ.

“ અખીયાત ”

ખુલખુલ—કહો ઇસમ હય આપકા ક્યા જનાબ,
શક્કતસે ફરમાઇએગા શીતાબ.

લાલખાં—કહું ક્યા તુઝે સુન તુ અય મેરી જાન,
થેહ ફીદવીકો સખ કહેતે હય લાલખાન.

ખુલખુલ—ક્યા થેહ લાલખાન અય ખુદાએ જહાં,
કહાં થેહ જઇફ ઔર મય નવ જવાં.
કહો ક્યા વોહી લાલખાં આપ

પુંખે—મહમ ચાખ ચેહી આપકે ખાપ હંય.
 લાલખાં—ખમરદાર અય ખેહ્યા બદ લગામ,
 ચેહ ક્યા બક રહા હય જંખાં અપની થામ.

“ નર-ર ”

પુંખે—અરે ટેરી બુલગીયા માપ કરો ચાખ અમ ચમળ
 તુમ બુહડા હયતો ઇચકા ખાપ હોગા.

“ અખીયાત ”

લાલખાં—નહી રોકતા હય જંખાં બદ સીફાત,
 અભી લાત ખાયગા તુ પાંચ સાત.

બુલબુલ—મેરે ખાપકી અફસ પર ખાક હો,
 કહાં બેઠ હય મુઝકો બે ખાક હો.
 છુટાઈ મુઝે પ્યારે દીનદારસે,
 જીં કી દુર બુલબુલકો ગુલજારસે.
 મુઝે જરકી લાલચસે હો કર પોદર,
 ક્યા બેચે હય ચેહ બુહડે ખોખડકે ઘર.

લાલખાં—અજબ તુ પરી ગયરતે હુર હય,
 સરાપા ભરા તુઝમે ક્યા તુર હય.

બુલબુલ—હુવા ચેહ ખુશામદમે ક્યા ચુર હય,
 હકીકતમે લંકાકા લંગુર હય.

લાલખાં—તુ ખુબીમે હય એકતાએ જંખાં,
 તેરા સાની કોઈ નહીં બે ગુમાં.
 ચું મયબીતો હું હસનમે કમ નહીં,
 કદ હય ખાલા મેરા ચેહ કુચ્છ ખમ નહીં,

ખે—બજ બોલતા હય દુમારા ચંચા,
 ગદ કહેવે કુબચુરતીમે હય અચા,

(લાલખાં દોરા ધુરકી પાછું બોલવા માંડે)

લાલખાં—અજલકે મુસવ્વરકી કારીગીરી,
તુમાયા તેરી શકલમે હય પરો.
હેવા બાગખાંને જહાંકો જો યાદ,
કે બુલબુલ કે ખાતર કરે ગુલ ઇન્નાદ.
તો ચેહ ગુલ ગુલીસ્તાંમે પયદા કીયા,
મુઝે તેરા બુલબુલે શયદા કીયા.
અજબ ઉસકી કુંદરત મય ચેહ દેખકર,
બજા લાતા હું શુક ઉસકા ઇધર.

બુલબુલ—પીદર મય ચેહ તાચારીકે લાયક નહીં,
હું એક જરરાસેભી કુચ્છ કાયક નહીં.

લાલખાં—પીદર હાં પીદર કૈન અય લાલઃફામ,
ચેહ બકતી હય કયા મુહસે બેજા કલામ.

“ નરર ”

પુંબે—અમ ચમનતા હય ચાખ હુમ ચુપ રહો મહમ ચાખ
તુમ બાપ નહી કહો ઇચકો બડા શાડા કહો કયું
કે ચેહ બુહરા હય.

“ અબીયાત ”

લાલખાં—નહીં કાલા કરતા હય ખાના ખરાખ.

પુંબે—નહી ઇચકે તો ઇચકી માંકે હો બાપ.

લાલખાં—નીકલ જા યહાંસે પરે તુ પલીદ,
સજા પાચે વર્ના અરે તુ પલીદ.

પુંબે—અચા જાયગા અમકો મારો ન હુમ,
બુહરા ચાખ કચેચા હય ઉલ્લુકા કચે

લાલખાં—સફર કીઅણ્યતસે હો થક ગર્હ,
 ઇસીસે ફરામોશ હો બક રહી.
 જરા મહેલમે જાકે આરામ કર,
 હય ખીદમતમે હાજર કનીજે નકર.

“ લે આયે હંય ચેહ હાર હમ ”—તર્જ.

લાલખાં—

સખ—

સલીમકો જાકે તુમ તમામ, હાંજી જહાં,
 કહેના મેરા ચેહી પયામ, કીજયે બયાં.
 જો ખતમેથા લીખા, વોહ હમને પહુક લીયા,
 કુખુલ કીયા અય નેક નામ; ખુબ મેહરબાં.
 ન જખતલક હોવે નીકાહ, હાંજી જહાં,
 ન તખતલક હો ચેહ મુખાહ; રાસ્ત હય બયાં.
 હરગીજ ન રખના કર, સાખીત હું કૌલપર,
 હય મીસ્લે બેટી લા કલામ; કહેગે જા વહાં.
 દીગર ચેહ કરના તુમ અયાં, હાંજી જહાં,
 ખુલખુલ ચેહ માહલકા યહાં; રહેગી શાદમાં.
 મય જાનસે અજીજ, સમઝુંગા ખા તમીજ,
 બે ફીક રહે સુખહો શામ; બયાં હય બેગુમાં.
 ગો ઝુંક એક હો કલામ, હાંજી જહાં,
 હમકો જહન્નમ હો મુકામ; તૌખા અલલમાં.
 ચેહ જાકે હાલ સખ, તુમ કહીઓ ખા અદબ,
 ઝૌર ફર બહોત બહોત સલામ; કહેગે મેહરબાન.

“ મુસદ્દસ ”

ખુલખુલ—સાહેબ મુઝેમી સાથ ઈનકે કીજે રવાના,
 કયુકે યહાંપે મેરા નહી કોઈ યગાના.
 ચેહ મહેલે શાહના હમે લગતા હય વીરાના,
 હરએક મદો જન હય યહાંપરતો બીગાના.

બુલબુલકો ગુલસે ખામખા જુદા ન કીજ્યે,
શયદા હય ગુલપે ગુલસીતાંમે રહેને દીજ્યે.

લાલખાં—બુલબુલ ચેહ તેરા ગમકા તરાના તુ કર ખતમ,
અખ રંજે અલમકા અય સનમ સર તુ કર કુલમ.
બે ફાયદા હય સત્ર ખોના હોના ચશમ નમ,
લારયખ અજનબી હય તુ ઔર હય બેગાને હમ.
ઇનશાઅલ્લાહ કલહીમે અયસે જાયેગે હોલમીલ,
ફર ઘરકો જાના તુઝકો જાના હોયેગા મુશકીલ.
(લાલખાના ફરમાનથી કનીજે ગુલામોંતું રવાના થયું)

“અખીયાત”

ઓ અજમતખી અજમતખી હય તુ કહાં,
અજમત—હું હાજર યહાં કહીયે અય મહેરબાં.
(અજમતખીનું દાખલ થવું)

લાલખાં—તુ ઇસ નાજનીં મહાજખીકો લેજ,
ઔર હુમામમે ખુબ મલ કર નહેલા.
મેરી વોહ જો મરહુમ જનકે લીખાસ,
જો રખમે હય અલમારીકે ખીચ ખાસ.
જરો નેવર અપના સભી બેખહા,
ઘરા હય જો સંકુમે વોહ ખતા.
જો મલખુસો નેવર કરે ચેહ પસંદ,
તુ ઇસકો વોહ પહેનાકે અય અકુલમદ.
હય દીવાનખાના જો આરાસ્તા,
ફર ઇસકો તુ ઉસમે લેજકર ખીકા.
પકા ખાસે પકવાન તુ જુદતર,
ખીલા કર ઇસે જદદ ખુશનુદકર.

(અજમત સાથે બુલબુલનું)

પુંખે—દેકો ચાખ હમ દુમકો એક ખાત બોલતા હય.

લાલખાં—ચલ બોલ જલદ બેવકુફ કયા કહેતા હય.

પુંખે—દુમારે પાએદેકા ખાત હય ચાખ દેકો હમ ચેહ બોલતા હય કે ચેહ ચોટા બીબી હય ઐર દુમ બુડા આડમી હય દુમ ઇચચે ચાદી કરેગા આર તોડે રોજમે મર જાયગા તો ચહ ચોટા મડમ ચાખકા કયા હોગા ઇચ વાચતે ચેહ ચોટા મડમ ચાખ અમકો દેવ અમબી ચોટા ચેહબી ચોટા હય ચાદી ખનાકે ના-ચેગા કુદેગા મજ કરેગા બોલો દેતા હય કે નહી દેતાહય.

લાલખાં—નમકહરામ મુજ્જ જ નીકલ નહીતો લાત મારંગા.

પુંખે—અચા ચાખ જતા હય ચેહ બુહડા ચાખકે ભેજમે ભુચા ભરા હય કાના કરાખ ઇટના ચોટા બીબીકે ચાટ ચાદી કરતા હય ઉઈ ઉઈ ઉઈ ઉઈ ખડા ગમટકા ખાત આચો.

“કુટી ફીસમતકે સીખે નહીં.”—તજ.

ચોટા બીબી ઐર બુહડા ચાખ,
ચાદી કરતા હય દેકો કચચા હય ચેહ કાના કરાખ.
બુહડા હય ઉલ્લુ જયચા બીબીતો ગુલ ગુલાખ,
ઉઈ ઉઈ કુદા ચેહ કચચા ગમટકા હોગા ખાટ.

બાબ પહેલા—પરદા દુસરા.

દીવાનખાના.

(ફરફાદનું દીવાના મીસાલ દોડી આવવું તેની પાછત્ર તેના
આપ તથા માયનું દીલાસો દેતાં દાખલ થવું)

“દેખો બરબેરી મોરી બેયાં મરોડીરે”—તર્જ.

૫૨. હાલ—

જાઓ જાઓ છોડો મોહ નાહી સતાઓરે,
લાઓ લાઓ મોરી મન બસી ગોરી;
વાકીહી મોરી મોરી સુરતીયાં મોહ દીખાઓરે.—જાઓ.
હટો હટો યહાં મોરા જ્યા ઘભરાવત હય,
છતીયાં ધડક રહી બહેકી ન બતીયાં બનાઓ.—મોહ.

“ સુદરા ”

પીદર—કલસે કયું બેકલ હુવા હય ઇસ ફદર જાને પીદર,
રો રહા હય કીસકે ખાતર અપ્રસા શામે સહર.
ખારો ખારી કયા સબબ અશમેસે ઝડતે હય ગોહર,
દમ બ દમ આહો કુશાં કરતા હય કયુ જાનો જાગર.
હાયસે જ્યાં ન કર દાનીશતા અપને આપકો,
થામલે સપ્રો તહમુલસે દીલે બેતાપકો.

“ ઇસ આલશે ઉલટને ચેહ કયા ”—તર્જ.

૫૨. હાલ—દેતે જર થોડી જગા સપ્પો તાબકો,
દીલસે નીકાલ સકતે અગર ઇજતેરાપકો.
તસકો નહીં હય જાન અસીરે અબાજ
મસ ફક દીજયે દીલે હસરત

સહેરાકા અજમ હય કભી કુએ જુતાંકા ફસદ,
કયા કયા હય સુઝતી દીલે ખાના ખરાબકો.
અરમાનો યાસો દર્દે જીગર વહાસે લાયે હમ,
લેકીન ન લા સકે દીલે ખાના ખરાબકો.
કાફર નરહેમ આયેતો જીમ્મા મેરા સહ,
આ કર તો દખ તુ મેરે હાલે ખરાબકો.

“ નરુર ”

પીઠર— યા ખુદા હય હાત યેહ કયા આક્રાત વારેદાત હુઇ જુઈ
કીમે ઘાત હુઈ.

ફરહાદ—હા બુલબુલ બુલબુલ રે મેરે બુલબુલે હજાર
દાસ્તાન.

પીઠર—કૌન બુલબુલ કૌનસા બુલબુલ.

ફરહાદ—હાં બુલબુલ મેરી બુલબુલ સૌદાગર સલીમકી
બેટી બુલબુલ.

માઠર—ખયેર પર ઉસકા કયા.

ફરહાદ—કયા હાય ગઇ ગઇ ચલી ગઇ.

“ મેરી કયા હો ગઇ તકસીર ”—તર્જ.

જામસે છુટા ગુલકામ, નહી આગમ કીયા; અલમકા જામ પીયા.
જામસે.

ગમખાખાકર દીલપર હમને રંજે મહન આબાદ કીયા,
દોવાનોકો પહુફર હમને દીવાનેપન આબાદ કીયા,
ઉલકૂતમે ઇબાદ કીયા ગમ ગમમે બન આબાદ કીયા,
તર્ક કીયા દુન્યાકા રાસ્તા ઔર ચલન આબાદ કીયા,
નીના દુનીસે નામ મીઠા ગુમનામ કીયા; યેહી ઇનઆમ દીયા.
જામસે.

કબીતો ગમમે ઘભરા કર સહેરાકે જાનીબ ચલતે હય,
 કબી બયક કર હમ અપને કરે દસ્તકો મલતે હય,
 ગમસે નોકલા આહેતો બસ દમસે અભો નીકલતે હય,
 હમસે આશકુ માઝશુકેકે કુચે કુલે ફલતે હય,
 મર મર કર હરહર ગામ, હુ મય નાકામ છયા ; મૌલ

આલામ લીયા.—જખસે.

ઉલકૂત નહીં આસાન બહોત મુશકીલ ઉલકૂતકા કરના હય,
 દીલકો દેના મૌલ ગમકા લેના ઝૈર દુખ ભરના હય,
 ઝૈર કીસીકા બેઠુ નહીં બસ ફકૂત ઉસીસે કરના હય,
 યહાં જો ખીગડા ઉસકા વહાં પર જાકર ચારો મુઘરના હય,
 હમે યહાં ન વહાંસે કામ, તર્ફ ઇસલામ કીયા; જો જીતને રામ કીયા.
 જખસે.

“ અખીયાત ”

માદર—હય હય ખુદાયા ઇશકુને ચેહ કયા દોખાયા રંગ,
 બેટા જો મેરા જાનસે અપને હુવા ખતંગ.
 એક લખત જજબે શોકસે બે હેશ હો ગયા,
 માઝશુકે ખીયાલમે ખામોશ હો ગયા.
 ચેહ મર્જ લા ઇલાજ હય તદખીર કયા કર,
 જો ચેહ મરીજે ઇશકુની અપને દવા કર.

“ નરર ”

ખીદર—હા ઇશકુ ઇશકુ કયા બદબલા હય કીસીને સચ કહા હય.

“ સુદસ ”

ચેહ વોહ મુજ્જ હયકે ઇજામે રખમે લયલો મુઝ ;
 ચેહ વોહ જમખુર હયજો લેને નદે દીલખે.

ચેહ વોહ અજ્જર હય એક શોલેમે કરદે ફીનનાર,
 ચેહ વોહ કાલા હય કે ઈનસાકો રખે પોછે માર.
 ચેહ વોહ અકબ હયકે ખીછછુ હય મગર નેશ ઇસકા,
 ચેહ વોહ નાગન હય જહામે નહીં મનતર હસકા.

“ નરર ”

૩૨. હાદ—હાય બુલબુલ બુલબુલ અમમા બુલબુલ અબ્બા
 બુલબુલ બુલબુલસે મીસાઓ હાથ જોડુગા પયરોપે
 પડુગા હાય બુલબુલ પ્યારી બુલબુલ.

“ સુદસ ”

માદર—બેટા ખ્યાલે ખામકો સૌ સૌ સલામ કર,
 તુ અપને હોસલેકે ખમૌબુલ કલામ કર.
 લાયક હો તેરે કરનેકે ફાખીલ વોહ કામ કર,
 નાહક ન ઉત્ર અપનીકો રો રો તમામ કર.
 વોહ હય અમીર અહેલે દવલ ઔર હમ શરીખ,
 કીસ કદર બેટી આલાકી અદનાકો હો નસીખ.

૫૨. હાદ—શાહો ગદાકી ઇશકમે તવકીર એક હય,
 અદમસે ચેહ બખશી હુઈ જાગીર એક હય.
 કોઈ દાનહીં હરએકકી તકદીર એક હય,
 રોજે અજલસે લોખખી ચેહ તહેરીર એક હય.
 ઇસવાસ્તે જરૂર તજસસુસકો જાઉંગા,
 હકમે ખુદાસે દીલકી મુરાદ અપની પાઉંગા.

“ નરર ”

૬૨.—બેટા કયા બકતા હય કહાં જાએગા ઉસકા પતા
 નાંસે પાએગા.

“ગુલહય શીશુકૃતા બુલબુલે નાશાદેકે લીયે” —તર્જ.

૫૨. હાલ—દારે કૂનાસે સુએ આદમ હમતો જાએંગે,
 બે ચયની હય ચહાં વહાં આરામ પાએંગે.
 દુન્યામે ગમ કીયા કભી અયશો મળ્યા કીયે,
 કોઈ આનમે અબ દારે બક્રા જા બસાએંગે.
 આજુજ હુવા હું કયું કે હય ચેહ મર્જ લાઇલાજ
 તુમ વાસ્તે મેરે અલી આંસુ બહાએંગે.

બાબ પહેલા—પરદા તીસરા.

રાસ્તા.

“સબ હીલમોલકર અબ ખેલ કરે” —તર્જ.

લ.ડકોં—સબ બયકો બયકો ખેલેંગે, મસતી નહી ખાલી કીજયે.

૧—ચલો ગીલી ઠાંડુ લાઓજ,

૨—નહી ચંડુલાં ઉડાઓજ,

૩—ચહાં બન ધોડે બયઠાઓજ ;

લ.ડકોં—ચુપ ચુપ ધાંધલ નહી ચાહીયે.

૧—મય ફાજી બનકે બયકુંગા, તુમ આઓ સબ ઇનસાફકો.

૨—નહી ઇસમે નહી મેરી મરજી,

૩—ચલો ઇસમે હય હમતો રાજી,

૧—ફાજી બેઠા ખાવા દરજી ;

લ.ડકોં—ચુપ ચુપ ધાંધલ નહી ચાહીયે.

૨—અબે અવ દુખે તુ બાજી બયક, નહીંતો ફા.કુંગા પેટકો.

૧—હુડ હુડ ચલ જ્યા ફાડેગા હુડ,

૨—અરે દુર દુર દુર દુર દુર દુર દુર.

૩—ઘો આયા મુંગીકો સુર;

લડકો—ચુપ ચુપ ધાંધલ નહી ચાહીયે.

૧—અજી લંગડે દીન ચુપ બયઠોજી, દુડેગા દુસરા પાંઉભી.

૨—પાંઉ લંગડેસે મારંગા લાત,

૧—તુ ક્યા મારેગા બદજાત,

૩—બરસ દેખો સાહે સાત;

લડકો—ચુપ ચુપ ધાંધલ નહી ચાહીયે.

અરે દેખો દેખો આતા હય, પુંખે શીદી વોહ સામને.

ચકો ઉસકો જાકે છેડેગે, હરગીજ ન ઉસકો છેડેગે,

હમ કાન ઉસકે તોડેગે;—ચુપ ચુપ ધાંધલ નહી ચાહીયે.

(પુંખે શીદી નાચના આવે છોકરાઓ તેને છેડે)

“ઉડાવોજી કુલડાડે”—તજ.

લડકો—પુંખે મીયાં કાલે મુઢકે કહાં જાતે હો,

રાતકેલી આગે ક્યું અધેરા લાતે હો.—પુંખે.

સરકે બાલ બકરે જયસે ક્યું ખુજાતે હો,

ઉજલે ઉજલે દાંત ભજા ક્યા દીખાતે હો.—પુંખે.

સુરત મુંદર તુમહારી યેહ જબ ખતાતે હો,

શહેરકી સારી ઝોરતોંકી બસ લુખાતે હો.—પુંખે.

કઉવેકોલી ગયરતસે હરદમ જલાતે હો,

કોલસેકી કાલકકો મીયાં બસ શરમાતે હો.—પુંખે.

એ પેટ બડા હય બહડાયા ક્યાજી ખાતે હો,

આંખે ક્યું યેહ પીલી પીલી મીચ મીચાતે હો.—પુંખે.

“હમ ઘોડા લેગે”—તજ.

પુંખે—

જો દાંત તોડગા ભર લાત મારંગા હડ હડ થુ થુ હડ હડ થુ,

ખાત કરોગે દમ ખૂબ દુંગા હાં હાં હાં હાં હાં હાં હાં.

અચકરી તુમ કરોગે ચીર તોડ લેંગે ચીડીકો ચેડ કર આલાક
એંગે હુમ,
અમ ગુર્યા હોગા અરરાહ મારેગા અમ તુમ લુચ્ચેકા કાટેગા
હુમ હુમ.

ચાંચે જાઓ હુમ ચાંચેરે જાઓ હુમ,
જાઓ ગધેા કહેટે હય હુમકો હુમ.
ચાંચે જાઓ હુમ કયું નહી જાટે હો,
ઢેકો કહેતા હું મારે ગે હુમ.—ચાંચે જાઓ

(પુ'એએ બધાને મારવા દોડવું બધા છોકરાઓનું
નાહસી જવું પુ'એનું તેમની પાછલ દોડવું)

બાબ પહુલા—પરદા ચવડા.

મહેલ.

«એક મહેલની અગારી ઉપર બુલબુલ એકલી બેસી વીલાપ કરે»

“સંભાલો તેજે અદાકો”—તજ.

બુલબુલ—

અમ આમે રંજ દીખાએગી કયા મેરી તકુદીર,
જ્યાદા દીલકો દુખાયેગી કયા મેરી તકુદીર.—અમ.
સીવાએ જૌરો જકાકે કરેગી બુલમો સીતમ,
અમ ઇસ્સે ઔર સતાએગી કયા મેરી તકુદીર.—અમ.
અસીર કરકે શબો રોજ દેશે ગુરબતમે,
બરહને પથર ફીરાયેગી કયા મેરી તકુદીર.—અમ.
દલાહી ગુલશને આસમમે બહડકે બુહડેસે,
નહી જવાંસે બેહાએગી કયા મેરી તકુદીર.—અમ.
ફૂરફાદનું પોતાની દીલદારની ધનતેજારીમાં બોલ
આવી પુગવું

“કહીયો સખા સનમસે”—તજ્જ.

૫૨.હાદ—

આલમમે કોઈ મુઝસા બા દરદો ગમ ન હોગા,
ગમ દીદા ઔર નેરે બારે અલમ ન હોગા.—આલમમે.
જબસે જુદા હુવા હય ખુશ ચશમ મુઝસે મેરા,
અયસા જહાંમે કોઈ આહુલી રમ ન હોગા.—આલમમે.
લાલા સીકૃત હુવા હય દીલ પર જો દાગ મેરે,
અયસા કીસીકો હરગીજ દાગે સીતમ ન હોગા.—આલમમે.
ખુલખુલકી જુસ્તજુમે પહોચ્યા હું મય યહાં પર,
મા ગમ મેરા ન હોગા યા મેરા દમ ન હોગા.—આલમમે.

(ખુલખુલને કાને કોઈ દુખી અવાજ પડવાથી
તેણીએ મનથી વમાસવું)

“નાહી હીરન મય માફ”—તજ્જ.

ખુલખુલ—

મોરી ગલી કોઈ આયા, ખીપતકા મારા દુખ્યારે.—મોરી.
મોહકો વાકી લાગે કદરીયા, હય ચેહ કાહુ મરદવા.—ખીપતકા.

(ફરહાદે ખુલખુલનો આવાજ પીછાતવો)

“યાર સાંવલીયા તેં તો મન લીનોરી”—તજ્જ.

૫૨.હાદ—

મોરી મોહનીયાસા નાદ સુનાઔરે, વાકી મધુર ભીનક મારે કાનમે
સમાએ ;
વોહી હય પ્રાન જાને મુઘ ખીસરાઔરે.—મોહનીયાસા.

જયસી ગગનપે દામની દમકે વયસી દીપક રહી કામનીયા,
મોહની મોહની મોહનીરે; ચંદ્રસો તોરી ગેરી મુરત સોહાએરે.
—મોહનીયાસા.

(અધે આશકે માસશુદ્ધેએ એક એકને આલખવા)

“પીયુ ખ્યારીકા ડોલા” — તર્જ.

બુલબુલ—

પીયા તોપે જ્યા વાર દીયા અરપન કીયારે.—પીયા.
મય ઉપર ખડી રહી નીચે ખડો મોરો પી,
મોરો ખીચાગસે ચાકુલ ખ્યાકુલ હોવન લાગોજી ;
મોરો દુખસે ઘટે સરીર, મોરે નયનમે ભર આચે નીર.—પીયા.
નયનનકા કરં કોટડી પુતલી દેઉં ખીછાએ,
પલકનકી ચીક કારકે મોરે સાજન કોલું છુપાએ ;
તોહં ખીનન કલ પલ આયે, પીયા તોહં પે બલખલ જાયે.—પીયા.

“તુમ અપની ચશમ મસ્તકા ખીમાર કર ચલે.” — તર્જ.

ફરહાદ—

ફુરકતમે જન જતી હય દીલદાર ખમર લે,
તેરેહી વસ્લકાથા તલબગાર ખમર લે.—ફુરકતમે.
અય શમાર પરવાનેવાર હું તુઝપે મય મુદામ,
ગર તુઝમે હય વફાતો જફાકાર ખમર લે.—ફુરકતમે.
બયઠા હું તેરે ફૈલકી ઉમ્મીદમે સનમ,
તુઝપરહી ભરોસા હય વફાદાર ખમર લે.—ફુરકતમે.
આરામસે ખયઠેગે હમ ફેર દાનો મીલ ખહમ,
ઉમ્મીદ તુઝસે ઈતની હય ગમખાર ખમર લે.—

“મય તો બાવરચીકી બેટી”-તજ્જ.

બુલબુલ—

મયતો ફંસ ગઈ હું મીયાં કહો કીસ તરહેસે આઉં.
બુલહે મીયાં લાયે યહાં શાદી કરને મુઝકો,
કુકુલ દીયા હય દરવાજેકો ક્યું મીલુંગી તુઝકો.—મયતો.
કી હય ઉસને શર્ત એક ચેહ વાલીદસે હમારે,
એક મહીના યહાં રહું મય સુન અય મેરે પ્યારે.—મયતો.
ગયે ઉતની મુદદત મ્યાને પસંદ કરે વોહ ઓખડ,
ઔરત મુઝકો અપની કરકર મંદ બનેગા લકકડ.—મયતો.
પર અગર વોહ બુલડા મુઝકો કુબુલ કરે નહીં જના,
અશરફીયાં ખીસ હજારકા વોહ દેવેગા જુરમાના.—મયતો.
કૌલ દીયા હય તુઝકો ઉસકો કીસ તરેહ મય બેહાઉં,
કૌલસે અપને મર જાઉં પર ન મય ફીર જાઉં.—મયતો.
જાઓ જાઓ પ્યારે ભાગો આવેગા યહાં કોઈ,
ફંસ જાએગા ગર તુ પ્યારે મયભી ફરતો મુઝ.—મયતો.

“તતુમ તતુમ તુમ તનહેરેના”-તજ્જ.

ફરહાદ—

સનમ સનમ નાંહી ડર કરના,
સાગર ભર હમ મીલ કર શરબત દાનો આજ પીયેગે;
વસલકી શીરીની લેવે આજ મોહિના.—સનમ.
પ્યાર દીન પર દીન, પ્યાર દીન પર દીન, જાંની કરનાં;
મીલનારે સનમ, મીલનારે સનમ, મીલનારે સનમ.—સાગર.

“અબીયાત”

બુલબુલ—અય દીલદાર ફરહાદ જાનો જુગર,
યહાં તુઝકો આયા હુવા દેખ કર.

અદુએ તરખકી તખાહી હુઈ,
હય કૈને ખુશીકી ચહફાઈ હુઈ.
પર અખ અયસી તદખીર કર દીલરખા,
કે ઈસ કયદે ગમસે મય પાઊં રેહા.

૫૨. હાફ—ન કર ફીક દીલમે જરા મેરી જન,
યહાં તક મય આ પહાંચા અમનો અમાન.
ખીલા ગુન્યએ દીલ તેરા દેખ દીદ,
ગાયા હય મેરે વાસ્તે રોને ઇદ.
દીયા જસને તુઝકો મેરેસે મીલા,
ન કયું શુક ઉસકા મય લાઉં ખન.
ઉસીકી મદદસે તુ પાવે નજત,
વોહી ખેશક હયગા હીલલુલ મુશકીલાત.

ખુલખુલ—અય દીલખર તેરા કહેના સખ હય ખન,
કે મુશકીલ કુશા સખકા હય કીખીયા.
પર યેહ ખુહફા તુજજર ખદકાર હય,
મેરા છુટના ઉસે કુશવાર હય.
ઐર ઇસ મુલક ખેગાનેમે તનહા તુ,
હય મુશકીલ જો તુ કર સકે જુસ્તજુ.

૫૨. હાફ—મેરે દમમે જખતકકે ખાકી હય દમ,
રહુંગા વહાંતક મય સાખીત કદમ.
તુઝે ખુહફે ખદકારકે હાથસે,
છુઝાંઝિંગા હરએક આકૃતસે.

ખુલખુલ—ખુદા ખર તેરે દીલકી લાવે મુરાદ,
પીયારે તુ જા હક રખે તુઝકો શાદ.
ખુસાતા હય અંદર મુઝે લાલખાં,
મય જાતી હું જા તુમી અય દીલસીતાં.

૫૨. હાફ—ભલા કય હય નૌકર યેહ ઘરમે કહે,

ખુલખુલ—એક હખશી ગુલામ ઐર ખુહફયા યેહ દા.

બાબ પહેલા—પરદા પાંચવા.

દીવાનખાના.

(લાલખાંતુ એક આરાસ્તા કીધેલા દીવાનખાનામાં
એસકી પોશાકમાં દાખલ થયું)

“મુબારક હો મુબારક મુબારક મુબારક”—તર્જ.

લાલખાં—

જવાની, મોરી સારી ગઈરે જવાની.

પ્રહરપનકી આઈ મોસીમ મોટી ચહેરેકી ઉંડ ગઈ નુરાની,
શાદી કરું યા કરું અબ નાહી, નીકાહકી ખાત હય ઠાની ;
ભલાલો હય શાદી લગાની.— મોરી.

લોગ કહે પ્રહરપનકી યેહ શાદી કરની ખડી હય નાદાની,
મંચતો કહું સબ હય જુઠી યેહ ખાતે, જબતક હય જીંદગાની ;
નહી શાદીસે પશોમાની.— મોરી.

સંગ મચ્ચારુકે શાદી કરું મય ફેર ઉસકી કરું પાસખાંની,
કાહુસે હરગીજ ન મીલને હું વાકો, કીસીસે ન કરનેકું ખાંની ;
ફેર વોહ ક્યુ હો ગુમાની.— મોરી.

દરવાજે સારેકો જનજીરે ખાંધું કલકો બદલકું પુરાની,
હરબ કુફલસે કરું બંદોબસ્તી, હરદમ કરું નીગાહખાંની ;
ફેર નહી હો પરેશાની.— મોરી.

“ નરેર ”

લાલખાં—અજમતખી અજમતખી.

અજમત—(અદરથી) હાજર હું જનાબ હાજર હું.

(બાહિર આવે)

લાલખાં—બુલબુલ કીધર હય.

અંજમત—કયા હુજુર.

લાલખાં—બુલબુલ કીધર હય.

અંજમત—આપકે હાલાનમે ખાવીદ.

લાલખાં—લે યેહ હાલાનકે દરવાજેકી ફીલીદ, યેહ બહે દીવાનખાનેકી, યેહ છજે ઉપર જાનેકી, યેહ ખીડકીયોંકી ફૂફલકી, યેહ નીચુકે દરવાજેકી, ઐર યેહ બાહરકે ફોવાડકી, ખુબ સંભાલ રખીચો અંજમત જવાન ઐરત હય વફતપર રાસ્તા કારીગી.

અંજમત—આપ ઇસ ખાતસે ખે ફીક રહો સાહેબ મય કયસી હું ઉસકો દો આંખે હય તો મુઝે પચીસ હય વોહ દો હાથ રખતી હય તો મય સૌકી માલીક હું વોહ જવાન હય તો મય ફરેમ કરતે કરતે જુહડી હુઈ હું આપ કુચ્છ ફીક ન કીજયે.

લાલખાં—તુઝકો માઅલુમ હય અંજમત કે મય જલબુલકે વાલીદ વાલીદાસે યેહ શર્ત કરકે લે આયા હું કે એક મહીના મય ઉસકો અપને ઘરમે બડો બંદોબસ્તીસે રખખું ઐર ઉસકી ચાલ ચલન દેખું ઐર ઉતની મુદદતકે અંદર જલબુલ મુઝે પસંદ હો તો મય ઉસે શાદી કરું અગર નહી તો જુરમાનેકે બીસ હજાર અશરફીયાંકે સાથ ઉસકો ઉશકે મા બાપકે હવાલે કરું.

અંજમત—હાં હુજુર યેહ શરતસે કુચ્છ થોડો બહોત મયલી વાફીફ હું.

લાલખાં—અબ મહીનેકી મુદદત પુરી હુઈ હય ઐર મયને બુલબુલકો મેરી સચ્ચી મોહોરદાર બનખોની.

ધરાદા પકકા કીયા હય આજ શામડો મય
ઉસકે મા ખાપકે શહેરકો જા ઉનકો અપને
ધરાદેસે વાફીકર કરતા હું તખતક મય થેહ ધર
ઐર બુલબુલ તેરે એપતોયાર મે સોંપજતા હું
મુઝે ઉમ્મીદ હય કે તુ બડી ખબરદારી રખમેગી.
“કંગનવા મોર! કરસે”--તજ.

અનુમત—

મનમાહી ચીંતા કછુ નાહી આપ કીન્તે રે,
સાહેબ ન અબ કરના ભરોસા મોપે રખના.—મનમાહી.
કામ તુમહારા રે, બુઝુ મય હમારારે,
તુમ મત છાંડો ધીર, વાકો જાને ન દુંગી,
બંધ દરવાજે રાખુંગી; જાએ શાદીકી તૈયારી કર
જલદી આવોરે.—મનમાહી.

“નેજરા ભર મારારે”--તજ.

લાલખાં—આ બુહાડીયારે, ભરોસા મોહે તોરારે.
હો ઘરવાલી નમકહલાલીસે રાખ ધર મોરારે.
કર મેહેરખાંની બેજ મોરી જાની વાકો બેદ કહું સારારે.

(અનુમતનું જવું બુલબુલનું હાથમાં પોશ્ટ લઈ દાખલ થવું)

“એક ચતર નાર કર કર”--તજ.

બુલબુલ—બાલ મીઠકુ સુજન હરી કીરપા બીખાન,
નાંહી કીન્તે ગુમાન જ્યા કરં ફરખાન;
મીઠકુ મીયાં તુ માન તોહે મોરા મન દીના.—બાલ.
એક પંખી ચતુર ખાતોંમે મધુગ,
મનમાંકી ફીકર મોરી દુર તુ કર;
હાથું હું ચરન તોહે મોરા મન લીના.—બાલ.

“યૈહ કહેતીથી લયલી.”—તજ્જ.

લાલખાં—

મેરી પ્યારી બુલબુલ,
યહાં દેખ જરા,
કુચ ખાત કહું,
મુઝે પ્યારી સદા,
તુઝસે શાદી કરું,
તુઝે દીલતો દીયા,
મય બુહરા હું,
અકલકા ઘડાં હું,
જાં તુજપર હું,
દેખ મેરી વફા,
તુ પ્યારી મુઝે,
હું મય તોરા,
માત ખાત મેરી,
દે ધ્યાન જરા,
કર મુઝપે નજર,
લે હાથ મેરા,
ચેહ જાન તેરો,
ન કર તુ જફા,
અય પ્યારી બુલબુલ,
એક દે બોસા,

બુલબુલ—

ક્યા કહેતે હો,
હાંજ મીયાં;
મય સુનતો હું,
વાહજ મીયાં.
ફર આગે ક્યા,
હાંજ મીયાં;
નઈ ખાતે નહી,
વાહજ મીયાં.
હાં હાં હાં હાં હાં,
હાંજ મીયાં;
હો હો હો હો હો,
વાહજ મીયાં.
બેશક કહીયે,
હાંજ મીયાં;
દેખે મયને,
વાહજ મીયાં.
નહી મેરી કસમ,
હાંજ મીયાં;
લાલખાં કહીયે,
વાહજ મીયાં.

(બુલબુલનું એક ખુરસીપર બેસતું ગાલખાંનું ખુશીમે
આવી લાકડી નીચે મુકીને ગાવું)

“શુર સાચ સીવા રામ હુજા”—તજ્જ.

લાલખાં—જાની જાન મોહે બુહરા નાહી બુઠી દુન્યારે,
બુહરા નાહીરી મયતો જવાન.——જાની

બુહડેકી સુરત મુંહપર જંઘડી,
 પર મસત પ્રીતી ભરી મોરી અંખીયારે.
 બુહડપનકી રત શાદીકી નાહી,
 સારી જગતકી ખોટી હય ચેહ બતીયારે.
 કરે જા પ્યારો શાદીકી તૈયારી,
 તોહે અયસી ખનાઝી જયસો પરીયારે.
 જા કર મયલી ખન કન આઝી,
 ફેર આરામ કરેગે દીનો રતીયારે.

(લાલખાંનુ ખુશીમાં આવી લાકડી મુકીને જતું
 રેહવું બુલબુલે તેની નકલ કરવી)

“મોરી ગુઈયાં લયક લયક”—તજ્જ.

બુલબુલ—

બુહડે મીયાં કુમક કુમક કરકે ચલે ખાંકે—અકડાકે,
 ચરર ચરર જુતી બજવત તંગ કમર ખંધાકે મીયાં.
 સુંધ ગવાઈયાં બુધ ઉડાઈયાં ઉમર બુલે ખીયારે,
 જવાન ઝૌરતકી બોલી સુરત દખકે મન લુભાયે મીયાં.
 દેખો ભટાઈયાં ખાતે ખનાઈયાં લાયો જો મનમાહી વોહ,
 ખીમારે બુલબુલ કુચ્છ નાહીજો બોલી ફરહાદસે ખયઠેગી જાકે મીયાં.
 (લાકડી ટેકતાં જવું)

બાબ પહેલા—પરદા છઠકા.

(ફરહાદવું મામ્મશુકની જુદાઈનો ગાતા દાખલ થવું.)

“તરંરકા હોતા હય અયસાલી ગુલનદામ કહી”—તજ્જ.

ફેરહાદ—

હીજમે છના હય કોઈ આશકે નાદાન નહીં,
 આશકે નાદાન નહીં મજનુએ બેજાન નહીં.—હીજમે.

૨૫

ધંશક એક શોલા હય જસે ન બયે ઉસકે મુરીદ,
જે ફંસા દામે મહોખતમે ઉસે ધ્યાન નહીં.—હીજમે.
મકતબે ધંશકમે ગર્યે કપુ લેના હો સબક,
જે સજા હોગી તુઝે ઉસસે રહે અનજન નહીં.—હીજમે.
અય દીલ ધંશકમે આરામકો ઉમ્મીદ ન રખ,
મુકતમે રંજ ઉઠા હો અબસ હયરાન નહીં.—હીજમે.

(દુરથી પુંબેને આવતો જોઈ ફરહાદે વમાસવું.)

“અબીયાત”

અરે કૌન વોહ લાલપાંકા નફર,
હીલાતા વોહ જમભીલ આતા કંધર.
ચેહ ક્યા ખુબ મૈકેપર હય આ લગા,
મીલાલું ઇસે કરકે મય ઇકતેરા.

(ફરહાદનુ એક આશુએ ઉભું રહેવું પુંબેનુ બીજી આશુથી
દાખલ થવું)

“ચલે ભલે દીલસે સભી.”—તજ્જ.

પુંબે—

ચલે ચલે પુંબે મીયાં, જમભીલકો હીલાતે; ગાતે બજાતે.
મુરગી ચાર હય બાજરમેચે હમકો લેના ચાર,
અડે બઠાઢે પીયાજ ઝૌર અચાર, જાકે લેઆતે.
પકકે આમ ઝૌર જામ કીચમીચો પીચતા બદામ,
કેલે ચાર લોજુ નરંગી અનાર; મીઠે મીઠે લાતે.
હમકો જીન બોરાનડીન ઝૌર બેવફો બોટલ તીન,
ચોટી ચોટી ડબલ લોટોભી અભી; ગરમ ગરમ લાતે.

“નર-ર”

ફરહાદ—સલામુન અલેક અંચ શીદી સાહેબ.

પુંખે—અરે ચેહ કૌન કાના ઠડાખ અલેકુમચલામ એઈ
આડમી, હુમ કૌન હય ઇનચાન હય, હયવાન હય,
યા ચયતાન હય.

ફર.હાદ—અછ મયતો ઇનસાન બંદએ સુખહાન કૈમે
મુસલમાન હું, સુના પુખે મીયાં.

પુંખે—અડે તેરી, ઇચકોતો અમારા નામબી કબર હય, અચા
ચલામ, હમ જાતા હય.

ફર.હાદ—જરા ઠયર ભાઈ મુઝે;—

પુંખે—એઈ, કબરદાર મુહ ચંબાલો, અમ હુમહારા આઈ નઈ,
અમ હુમરા માકા બાઈ.

ફર.હાદ—ફયર વોહી સહી, ખકા ન હો. પર ચેહ કહો કયા
આપ લાલખાંકે નૈકર હો. ?

પુંખે—હાં, લાલકાંકા નૈકર નઇતો કયા હુમરા બાપકા
નૈકર હય. !

ફર.હાદ—ભત્તા પુત્રબુલ લાલખાંકી બીબી હય. !

પુંખે—હાં લાલકાં પુઠ્ઠેકા બેટી હય, પર કબરદાર એઈ
હુમ પીરચે ઉચકા નામ લેઆતો હુમરા દો કાનકે
બીચ ચર કર દેયા.

ફર.હાદ—ખાસદર ખેકુ ન કર, લે ચેહ જર, ખા પી
ઔર મજાકર, પર ઠાઇમી હીલેસે વોહ રશકે
અમન ગુન્ય: દહન પુત્રબુલસે મેરી મુત્તાકાત
કરવાદે.

પુંખે—એઈ, આડમી વોહ ચોટા જુલજુલ કયા હુમરા બહેન હય !

ફર.હાદ—નહીં વોહ મેરી માચાણક હય.

પુંખે—માચુક અડે વા, બડા મજાકા બાટ હય, અરે ઉચકા
આચુક તો વોહ જહા મુરગી હય, પીર હુમ ક્યચા
ઉચકા આચુક હુવા.

“ અખીયાત ”

૫૨. હાઈ—કીયા ઉસને શાદીકા મુઝસે ફરાર,
 પર ઉસકે પદરપે ખુદાકી હો માર.
 કે દૈલતકી લાલચસે બદલી નજર,
 છુડા મુઝસે બેઠે યેહ ઓખડ કે ઘર.
 મથ ચાહતા હું ઉસકો દીલો જાનસે.
 યેહ કહેતા હું સચ અપને ઇમાનસે.

પુંખે—તુ ચાહતા હય પર વોહભી ચાહટી હય કયા !

૫૨. હાઈ—હાં વોહ જાનો દીલસે હય મુઝપે ફીદા.
 મથ એક બાર ચહાંભીયા ઉસે મીલા.
 પર હય દુસરે વફતકા મુદદઆ.

“ નરર ”

પુંખે—અરે વાહરે બચા, દુમ બડા પકા આડમી હય. કયા
 એક બકટકા મુલાકાટમે ઉચકા ચાત ચાદીકા બચન
 લીયા ! દુમ બડા બદમાચો લુચ્યા હય હં.

૫૨. હાઈ—કયું કયું મથ કીસ તરાહ બદમાશો લુચ્યા હુવા !

પુંખે—ચોટા ચોટા બીબીકો પુચલા કર, મીટા મીટા ખાત
 ચુના કર, પદમે પચા કર બચન લે લીયા. એક
 બકટ મીલા બચન લીયા, ફચરા બકટ મીલેગા
 લખન બનાલેગા.

૫૨. હાઈ—નહી ભાઈ એક વફત નહી, પર ઉસકે ઘર મેરી
 હરદમ રસાઈથી, ફદીમી આશનાઈથી, હફીફી
 ઉલકૂત જમાઈથી, ન કે સૌદાઈથી.

પુંખે—ઉઈ ઉઈ, દુમ ટોડા બોલો, બોટ બોલેગા અમ ચુનતા
 ચુનતા ટક જાએગા.

૫૨. હાઈ—પુંખે, તુ કાઈભી તદબીર કર ઔર ખુલખુલસે

મેરી મુલાકાત કરવાદે, મય તુઝે ખુશ કરુંગા લે
યેહ દસ દીનાર.

પુંખે—ક્યા દય દીનાર ! અડે વા, જામતો અમ ખેવડા પીકર
ગમમત કરેગા, અચા એઈ આડમી, હુમ ગવૈચેકા
પોચાક પહેન કર હાતમે ચીતાર ચૌર ચરાખકા
ચીચા લેકર મહેલકા લીચુ કડા રહો પીચે અમ
કોઈલો તદખીર ખના કર હુમકો કાંદપર ઉઠા કર
મહેલમે લે જાયગા. જાચો ચલામ આલેકુમ.

.૫૨.હાદ—અલેકુમ સલામ, જાઈચે.

પુંખે—એઈ એઈ આડમી, ઇડર આચો.

.૫૨.હાદ—કયું પુંખે, ક્યા કહેતા હય ?

પુંખે—એઈ, હુમ ઉચકે ચાટ ચાહી કરેગા ફીર અમકો
ક્યા દેગા ?

.૫૨.હાદ—મય તુઝે ખહેતસે પયસે દુંગા.

પુંખે—પયચેતો, દેગા, પર દેકો એઈ, અમ એક દુચરા ચીજ
માંગતા હય.

.૫૨.હાદ—વોહ ક્યા હય પુંખે?

પુંખે—દેકો, હુમરા ખુલખુલચે અમ હુમકો મીસા દેગા, પર
અમારાકે ખાચદે એક ચોટા ચોટા કાલા કાલા ચીદન
ચાહી કરનેકો લાચેગા? ખોલો ખોલો જલદી ખોલો.

.૫૨.હાદ—ચલ ચલ દીવાને, જા જા.

(પુંખેનું એક બાળુ તથા ફરહાદનું બીજુ બાળુ જવું.)

બાબ પહેલા—પરદા સાતવા.

હીવાનખાના.

(લાલખાંનનાં ઘેરનો બાહરનો દેખાવ)

“ નરર ”

લાલખાં—મયનેજી બંદોબસ્ત કીયા હય ઉસ્સે ખુશખુશકો મેરી ગયરહાજરીમે ભાગજનેકી દાહશત હુયાદા ન રહી હય, બલકે મુઝેનો ખુલખુલ દગા દે વયસી નજરભી નહી આતી હય; તૌભી આગેસે બંદોબસ્તી રખનેમે દાનાઈ હય, અજમત ખડો વફાદાર હય. મયને ઘરકી તમામ ચાવીયાં ઉસકે હવાલે કીઈ હય. પર ખુદાના ખાસતા વોહ દાયાભી ખેઇમાની કરે ઐર ખુલખુલકો ભગાદેતો ઉસકીભી તજવીજ કરે. એ બાહરકા દરવાજાભી બધ કરું, ઐર ઉસકી કીલીદ મેરે જેબમે રખખું. બાઅદ મુઝે કયા ફીક હય? પુખે બાજારમે ખુગકી લેને ગયા હય ઉસકો આને દું, ઐર સબકે સાથ ઘરમે ઉસકોભી બધ કરકે ફેર મય અપની સફરકો જાકીં.

(લાલખાંનુ ઘરમાં જવું પુખેનું બજાર લઈ દાખલ થવું)

“ મહમ સાબ નાયતે ચલો ”—તજ્જ.

પુખે—

ચીદી હમ કાલા કાલા રે—ચીદી હમે કાલા કાલા,
કાલારે - ગોરેચે બહેતર ચખમે ચુનદર.—કાલા.
હમખી કાલા માંખી કાલા કાલા મેરા બાપ,
કાલા આલા ચખમે ચીદી જયચા ગુલ ગુલાબ.—ચીદી.

ગોરા ગોરા આચા નહી કાલા ખૌત આચા,
ચોટા ચોટા હમ ચેહ કચચા હય ચીદી બચા.—ચીદી.

“ નર-૨ ”

ઓહ ! બહોત ટક ગયા.

(જમીન જમીન પર મુકી બેસવું લાલખાને
દાખલ થતો જોઈ ધબરાવું)

ઓહ કમબખ્તી ! આચા ! ચલામ ચાખ, બાબર લાયા ચાખ
દુચરા કુચ ઉકુમ ચાખ ?

લાલખાં—મેરે આનેકે આગે તુ કયા બકવા કર રહાથા, હે ?

પુંબે—ગાટાટા ચાખ કુડાકા બંડગી કરટાટા. આપકો દવા
દેટાટા.

લાલખાં—ચેહ કચલા નીચું કચું રખખા ?

પુંબે—બહોત ટક જાનેચે લીચુ લક દીયા ચાખ.

લાલખાં—ઉઠાઓ.

પુંબે—ઉઠાએગા.

લાલખાં—ઉઠા જલદી નહીંતો અભી લાત માફંગા.

પુંબે—અં અં ઉટાટા (મનથી) બ્રહ્મા કાટેગા કયા
(જમીન ઉંચકે.)

લાલખાં—ધધર આ.

પુંબે—કુંદર આઉ, ઉંદર, કે કુંદર ?

લાલખાં—વફાદારી કયા હય વોહ તુઝે માઅલુમ હય ?

પુંબે—બપાદારી (સોચીને) બપાદારી બોલેતો કયા ? (વીચારીને)
હાં હાં, બપાદારી, ચેહ આપકા હારી.

લાલખાં—નહીં કમબખ્ત દહાડી નહી, વફાદારી ?

પુંખે—હાં હાં પપાદારી, છધર લોટી પકાનેકા મકાન હોતા હય વોહ.

લાલખાં—અરે ગધે ઈતનાખી નહીં જાનતા.

પુંખે—મય ગધ! નહીં.

લાલખાં—ભલા તું ઈમાનદાર હય ?

પુંખે—હાં ચાખ, અમ ચખચે ખડા ઈમાનદાર ચાંચે વહાં ટકકા લંખ્યા ઈમાનદાર.

લાલખાં—સુન, મય બાહરે કામકે લીચે જાતા હું.

પુંખે—અચ્ચા ચાખ.

લાલખાં—આજકી રાત ઘરમે ન રહુંગા.

પુંખે—અચ્ચા ચાખ.

લાલખાં—કલ ફેર આઉંગા.

પુંખે—મટ આચો.

લાલખાં—ચુપ, તખતક તુ યહાં ફરવાજેપર સારી રાત ખયઠીચો, દેખ ખખરદાર રહેના, ઐર ચાલાકીસે ચૌકી કરના. એક મુંગીકો અંદરસે બાહર ઐર બાહરસે અંદર ન આને દેના.

પુંખે—ઐર ચુપા આયેગા ટો ?

લાલખાં—નહીં કીસીકો નહીં.

પુંખે—ઐર બીલ્લી ?

લાલખાં—નહીં કીસીકો નહીં અગર કુચ્છલી ઘરમે ઘડખડ જયસા તુઝે માચ્છલુમ હુવા તો ઉસી વકત ઉસકી તાલાશ કરના દેખ અગરજો ખખરદારીસે મેરા હુકુમ ખજાયગા તો કલ તુઝે ઈનચામ હુંગા. નહીંતો તેરા સર ઐર મેરો સુતી હય.

પુંખે—અચ્ચા ચાખ જો અમ બરામર ઉકુમ નહી બનયગા
તો દુમહારા ચીર ઝૌર હમારા જુટી.

લાલખાં—ક્યા કહા.

પુંખે—નઈ ચાખ અમારા ચર ઝૌર દુમારા જુટી.

લાલખાં—ખુબ સંભાલીચો નહીંતો પચતાયગા.

(લાલખાં તાલું લેવાં જાય પુંખે ગાય.)

“સરવ રામ સરવ રામ.” તૃજ.

પુંખે—મય ગુલામ, મય ગુલામ, રાતો દીન કામ કરું.

પેટ ભરું ટકકે મરું ક્ય હુવે ખરચ—

કુદા અબ તુ જ્યાદા હમે હલાક ન કર થહાં કર
પરવાના.—મય ગુલામ.

{ પુંખે ઘરમાં જાય લાલખાં આહુગથી દરવાજો ખંધ કરી }
{ તાલું દઈ કુંચી પોના સાથે લઇ જાય પુંખે આહાર }
{ જવા માટે આવે પણ દરવાજાને તાલુ જોઈ ધભરાય. }

પુંખે—અરે એ કોલો એ દરવાજા કીચને ખંધ કોયા એ
કોલો એ કાના કરાખ ખંદીકાનેમે ડાલા.

(કૂરહાદતું ગવૈયાના પોશાકમાં દાખલ થવું.)

ફરહાદ—આજ મયને બુહડે લાલખાંકો ખાજારમે જાતે
દેખા હય આજ મેરી બુલબુલસે મીલનેકી ખુબ
ખારી હય પહેલે મેરે દોસ્ત પુંખેકી તો જરા
મુલાકાત કરું.

પુંખે—એરે કૌન હયરે હુકુમ ધરરરધુમ.

ફરહાદ—હુજુર મય વોહી ગવૈયા હું, લીજયે સાહેબ ચેહ
શરામ તો પીજયે, ઈસકી લહેજતતો અખીયે.

પુંખે—કયા ચરાખ કાયા અફે વાહ અય આડમી તુમ બહોત
અચ્યા આડમી હય દેખો બ્રહ્મા ચામ ખાર ગયા
આપુન કુચ નાચેંગે ગાએંગે ઔર મજ
ઉડાએંગે કેઉં.

(પુંખેતું દાર પી ખુશીમાં આવી ગાવું તથા નાચવું.)

“ રંગ રંગ હય રસીયા. ”—તજ્જ.

પુંખે—ચીંગ ચીંગ તુમ બજાઓ નાચેંગે હમ હમ હમ,
અબ કર નહી કુચ કરો ગમત કરેંગે હમ.
અરરાહ અમારા ગાઉ મે અમ ચુકી થા ચીદી,
બચ નાચટાટા ગાટાટા અબ ખીચારા કુચદી.
અરરા વોહ કચચા હોલક બજાટાથા રબ હબ,
બાજ બજતા કચચા અબ બુલ ગયા વોહ ચબ,
ટીટીચુંરી ટીરી ટીટી ઔર કીંગ કીંગ કરતા ચંગ,
ચબ હય વોહ દીન અબ કીધર જો કરટેથે અમ રંગ.
દબથા કાનાપીનાં અબ કાટા મુકકી લાટ,
મજરચે ચારા દીન ટક બચ કામ ચેહી હય ખાટ.

(સમજમતનું અગાસીપર આવવું.)

“ પુરબ પછછમ. ”—તજ્જ.

સમજમત—પુંખે પુંખે,

પુંખે—અરર હાં હાં,

સમજમત—નીચે કયા હય ચેહ તુફાન ;

પુંખે—ચલ ચલ બ્રહ્મા,

સમજમત—દખ ઓ મુવે,

ફેર, હાફ—અબ આવેશી મેરી જાન.—પુંખે.

અંજમત—ઠયર જરા તુ,

પુંખે—ક્યા કરેગી,

અંજમત—ખયચું આ કર તેશ કાન ;

પુંખે—જારી નકટી,

અંજમત—ચલખે કલ્તે,

ફર.હાદ—બુહડંયા માતો હય મસતાન.—પુંખે.

પુંખે—ચરમ નહી કુચ્છ,

ફર.હાદ—દમ બશેલ,

અંજમત—ઘરમે કરતા હય ઘમસાન ;

પુંખે—મરજ મેરા,

અંજમત—ગુલામ મુવા,

ફર.હાદ—જંગ મયા હય દર મયદાન.—પુંખે.

અંજમત—સંભાલ મુજ,

પુંખે—હડધુત હડધુત,

અંજમત—આનેદે જરા લાલખાન ;

ફર.હાદ—દે ખલ્તી તુ,

અંજમત—સખ કહુંગી.

પુંખે—ધુન ચુગલકોર ખે ઇમાન.—પુંખે.

અંજમત—છાકટા ઘધ્ધા,

પુંખે—મીજાલ કલ્તી,

ફર.હાદ—દોનો હય પુરે રાયતાન ;

અંજમત—કૌન હય નીચે,

પુંખે—દોચ અમારા,

અંજમત—કહે કૌન તુ મહે અનખાન.—પુંખે.

“જાલમ જાનીરે”—તર્જ.

૫૨. હાઈ—

નાંહા હોનાંજી, બીબી ખાકા મેરા સુનીયે જરા.—નાંહી.
લાચાર હું મય ગરીબ ગવૈયા, હાઈ મેરી કછુ લેનાજી.—બીબી.
ગાકે બજાકે મય પેટ ભરત હું, દેખ હુનર કછુ દેનાજી.—બીબી.

“ નર ૨ ”

અંજૂમત—(ગુસ્સાથી) યહાં કીસીકો ખડે રખનેકા હુકુમ
નહી હય ચલા જા યહાંસે.

પુંખે—અરે તેરે લાલકાંકી કુમ કાટુરે દેરે.

અંજૂમત—ભલા ગવૈયે તુઝે કુચ્છ ઇંદરે સભા યાદ હય
ઇંદરે સભા.

૫૨. હાઈ—હાં બાતુ સાહેબ અવલસે આપીરતક યાદ હય
કહેતો સુનાઈ.

અંજૂમત—ખયર સુન પુંખે જબ મય જવાનથી તબ મયલી
સારી ઇંદરસભા ગાતીથી.

પુંખે—અચ્ચા કુવા કે તુમ બુઢી કુવા નહીંતો ગા ગા કે
અમારાં ચીર પોરા દેતા.

અંજૂમત—હં મુવે સુન મેરીબી એક વકત અયસી આવાજ
થી કે મય જબ ગાતીથી તબ તમામ શેહરકે બુલ-
બુલાં મેરા આવાજ સુનને ઇમલોકે આડપર આકે
બયકતેયે.

પુંખે—ઐર અબ જબ કુમ ગાટોહો ટબ ટમામ ચોકકે બધે
આ કર કડે રહેઢે હય ઐર ઉચકો હંકાલઢે હમ
બેબાર હો જાઢે હય.

અંજૂમત—ભલા ભાઇ ગવૈયે યેહ તેરા ખયર કાહેસે લંગડા કુવા.

૪૨. હાઠ—(મનથી) અબ ક્યા કહું (અજમતને) ખાનું
સાહેબ રશકપુરકી લડાઈમેં બંદા ગયાથા વહાં કુચ્છ
છોટીસી તફસીરકે લીયે મેરા પયર કટા ગયા ઔર
વેહ હમારે દુશમન સરદારકી દસ હજાર સાતસો
પચચીસ પર સાત તો રાનીયાં ઔર અઠારા લાખ
ખીસ પર તીસ હજાર સતરાસો ચાલીસ પર આઠ
તો બાંદીયાથી.

અજમત—સુના ક્યા પુંબે કીતની રાનીયાં ઔર બાંદીયાં.

પુંબે—ઓ ઓ ઓ ઓ ઇતના લાક રાંની બાપરે અમારાકા
બાપકો એક ઔરત પાલના બડા મુચકીલ હોતા
હય ઔર ઇતના લાક રાંની ટોબરા ટોબરા.

(બુલબુલનું અગાસીપર આવવું)

અજમત—જઓ જઓ માહાલકા બીબી યહાં ક્યું આએ
જઓ ના તુમહે કોઈ દેખ લેગા (ફરહાદને) જારે
મુવે નીકલ યહાંસે.

પુંબે—એઈ કડા રહે મત જઓ.

“કોઈ ધડો ન વસલકી આઈ”—તજ.

બુલબુલ—

યહાં શામે સહર ખયઠ મય બેજાર હુઈ હું,
આજ સયરે ચમનકી મય તલબગાર હુઈ હું.—યહાં.
જનેદે મુઝે ખાગે દરમ્યાન અય દાયા,
બુલબુલકી તરાહ ક્યદમે લાચાર હુઈ હું.—યહાં.
ખાઊંગી હવા આજ મય મુદતસે અય દાયા,
ઇસ ઘરમે અકેલી રહે બીમાર હુઈ હું.—યહાં.
મરજીહે તેરી તો વહાં મુતરબકો ચેહ લેઆ,
“આરામકી” ઇસ શખ મય ખરીદદાર હુઈ હું.—યહાં.

“મયતો બેહાઈથી ગમરૂ જવાન ”—તજ્જ.

૫૨.હાદ—ઇનકી માનો અરજ અબ આજ,
ચાંદની રાત્ર હય મુજાકા નાહી.—ઇનકી.
ઘરકે નીગાહમાન આપહી કહેસાઓ,
સંગ ઇનહોકે આપ ખાગ્ર મ્યાને જાઓ.—ચાંદની.
મરજી અગર હોતો મોહિમી બુક્કાઓ,
સુનકે ગાના જરા દીલકો તો રીઝાઓ.—ચાંદની.

“ નરર ”

પુંબે—અજમત દાયા.

અજમત—કયું.

પુંબે—ચલ ચલ જરા આજકી રાત બગીચેકી ચયરતો ઉડાઓ.

અજમત—હાં ચલ મેરા જીમી યેહી ચાહના હય કે જરા
ખાગ્રમે રંગ ઉડાઓ (ગવૈયાને) ચલ ભાઈ ગવૈયે
યેહ જાલીકા દરવાજા ખોલકે અંદર આજ.

૫૨.હાદ—પર યેહ દરવાજેકો ફીલીદ કહાં હય ફીલીદ.

અજમત—ફીલીદ, ફીલીદ કયસી.

૫૨.હાદ—જનાબ ઇસ દરવાજેકેતો ખડા કુંકુલ લગા હય.

અજમત—કયા કુંકુલ કુંકુલ કયસા.

૫૨.હાદ—ખહોતહી ખડા, ખાંદીખાનેકે દરવાજેકો દેતે હય
ઉસસેભી દુના.

અજમત—તબ કયા બુહકે લાલખાંને મુઝપેભી બરોસા ન
રખ્યા જો દરવાજા બંધ કર ગયા.

પુંબે—ખાંપરે યેહ કુંકુલ કે કુપલા, ઇટના ખડા કુપલા હમને
કભી નહી દેકા ઓ અમારા ચીર જીતના ખડા
અજમત ડાયા.

અંગમત—હ્યું મુવે.

પુંખે—જો અભી ઈય ગરકો અંગાર લગટા ટો હમ ચમ
જલકે કમાપ હો જાડે.

બુલબુલ—બડી તાઅબ્તુમીકી બાત હયકે બુહકે લાલખાને
તુઝપેભી ભરોસા ન રખ્યા.

અંગમત—(બુલબુલને) સય કહેતી હય બેટી ઉસકા મગજ
કહાં ઠીકાનેપર હય પર કુચ્છ નહીં જબ ઉસને
મુઝપર ભરોસા ન રખ્યા તબતો મય હર સુરતસે
યેહ ગવૈયેકો દાખીલ કરંગી.

પુંખે—પર યેહ ગવૈયા અંદર કયયા આએગા.

૫૨.હાદ—યેહ બાગકે બાહરકી દીવાર પરસે અંદર આનેકા
એક રાસ્તા મુઝે માઅલુમ હય અગર અંગમતખી
હુકુમ દેતો મય ફૈરન આતા હું.

પુંખે—આવ આવ અમારા ઉકુમ.

“આજ ખુશીકી ધુમ મચાયે” —તજ.

રાબ—ચલો આ જાઓ દીવાર પરસે બાગ ચાને જાયે,

પુંખે—રાત ચાગ ગમત કરો ચબ મીલ હાં હાં,

બુલબુલ—શરખાં ઔર શરાબભી હમ વહાં લાયે ;

૫૨.હાદ—મયભીતો રાજ હું રંગ હય રંગ.—

પુંખે—આઓ આઓ આઓ,

૫૨.હાદ—ચલ ચલ ચલ,

પુંખે—જાઓ જાઓ જલદી ચલો રાત થોડી હય,

અંગમત—મયભી ચલી જલદી આઓ ચાંદનીભી હય ;

૫૨.હાદ—આજે ચલો મયભી આયા દીવારપરસે.—ચલો.

ખાખે અવલકા તમામ હોના.

બાબ દુસરા—પરદા પહેલા.

દીવાનખાના.

(અજમતનું ફરહાદપર ગુરુસે થયું.)

“કાંઈ ઘડીન વસ્લકી.”—તજ્જ.

અજમત—

ખાતે ન કરો અયસી મુઝે ભાતી નહીં હય,
તુમકોલી શર્મ કુચ્છ જરા અબ આતી નહીં હય.—ખાતે.
કયા આકે કહેગા મુઝે ઇસ ઘરકા વોહ માસીક,
કયા ઉસકા નમક ખાંદો સદા ખાતી નહીં હય.—ખાતે.
મુઝકો ન ફંસાનેકી કરો ખાત અય સાહેબ,
યેહ બુહાડીયા ફરેબ તુમસે કબુ ખાતી નહીં હય.—ખાતે.

“ નરર ”

ફરહાદ—નેક અજમત તુ ઇતની કચું ઘબરાતી હય ઇસ
ઘરમે કુચ્છ તુને મુઝે દાખાલ નહી કીયા ફેર
તુઝે કહેકા હર તુઝસે ફક્ત મય યેહ માંગતા
હું કે તુ બુલબુલસે મુઝે મીલદિ.

અજમત—અલ કયા તુમ મુઝે કોઈ અયસી વયસી સમઝનેહો
કયા ઇતને ખરસ મયને નમકહલાલીકી ઔર
કયા અબ ખેઈમાની કહું ખેવકુફી મેરી હુધ કે
મયને ગવૈયા સમઝકે તુમહે દાખાલ કીયા નહીં
સાહેબ નહીં જસ રાસ્તેસે તુમ આયે ઉસ રાસ્તેસે
થલે બચ્ચો નહીંતો ખાનાખરાબી હોગી.

ફરહાદ—(મનથી) યહાં સમઝાનેસે કુચ્છ નહી હોગા અબતો
કુચ્છ ફરેબસે ઇસ બુહાડીયાકી તાઅરીફ કરકે ઇસે
દામમે લાના ચાહીએ (અજમતને) નેક દાયા

હકીકતમે આપ અભી જઈકુ હુવે હો પર ચેહ
આપકો સુરતે શમાઈલ પરસે જાહીર હોતા હય
કે આપ જવાનીકે વકૂતમે સબ ઐરતોમે ખુબ
સુરત હોગી.

અંજૂમત—બેશક, એક વકૂત મેરાભી જવાનીકા ખાહાર
અયસાથા કે લોગ કહેતે હય કે અબુ ચાંદ નામકા
એક દરજ્જો મેરે ફીરાકુમે મર ગયા.

ફરહાદ—નેક અંજૂમત ઉસો દરજ્જે માનીન્દ મયલી
બુલબુલકી જુદાઈમે મર જાઉંગા લે ચેહ દોસો
રૂપયત્રે ઐર મેરા ઈતના કામ કરદે.

અંજૂમત—ફરહાદ ફકૂત તુઝપે રહમ ખાકે મય ચેહ દોસો
રૂપયકી લોંઘે ફુઝુત કરતી હું

“પાયો પાયો તેહારો ચારહો,”—તજ્જ.

ફરહાદ—માગુ માગુ તેહારો ઉપકારહો,
મોસે મોરી મીલાદે જાની.—માગુ.
કખતક યુંહી ઉઝાવેગી ખાતે,
મોહે વાકે જલાવે પ્યાર હો.—મોસે,

“નર-ર”

અંજૂમત—લે ના સખર મય ચલી પર ફરહાદ ચેહ
રૂપયતો બીસમીદસા હુવે નહીં.

ફરહાદ—બેશક આપ ઇસે સંદુકમે રખ છોડીયે.

અંજૂમત—લે અખ મય જાતી હું.

ફરહાદ—જદદ આના.

(અંજૂમતતુ જગું પુંખેલું દાખલ થયું.)

પુંખે—હર આઓ એઈ આડમી દુમ ઉચ બુહડીયાકે
ચાટ ક્યા ખાટ કરતાતા.

૫૨.હાહ—પર પુંખે બુલબુલ કીધર હય બુલબુલ.

પુંખે—બુલબુલ દુમારા હરચે બીમાર હો ગયા ઐર ઉચકો
અચચા અંકારા કોટડીમે બંડ કીયા હય કે વોહ
કભી નહીં મીલેગા.

૫૨.હાહ—રૂપય કયસે હય રૂપય ઉસસે મીલાનેકો.

પુંખે—ક્યા દુમ ઉચકો લુપીદીયા.

૫૨.હાહ—ઐર ક્યા તો.

પુંખે—દુમકો અમારા ચાટ પહેલા દાવ્યતી ઐર હમકો નહીં
દીયા ઐર ઉચકો કાએકો લુપી દીયા.

૫૨.હાહ—લે પુખે ચેહ તુબી પાંનસો રૂપય લે ઐર મેરા
કામ કરદે.

પુંખે—એ કુટડી લુપી.

૫૨.હાહ—પાનસો.

પુંખે—પાંનચો, પાંનચો લુપી કમાયા, અરે વાહ, અચચા એઈ
આડમી જઓ દુમકો અજમત દાયા બઝીચેમે બુલાયા
હય અમબી દુમારે પીચે આયગા.

૫૨.હાહ—અચછા જલદ આના.

(ફરહાદતું જલું પુંખેતું ગાવું.)

“જુવો પેલી ચંપેલી”—તજ્જ.

પુંખે—રાત રંગ રચીલી આજકી ચે ચજલી,
નાચે કુદે ગમ્મત ભરી ચેલ ચખેલી,
મેલા ઐર ચરખત ચંપા ઐર ચંપેલી;
ચાત ઉચકે ચીતાર બને ટયાંઊં ટયાંઊં ટયાંઊં —
બીન અંગ જંગકે બાને ડોંગ ડોંગને,

નાચનેકા જોર આયા અબ મેરી ટાંગમે,
 ડાર જરા પીકર ચુર લાડો આંગમે ;
 મીટા મીટા ડાર પોકર નાચું થુમ થુમ.—
 પુંખે—પુંખે કાકા નાચો નાચો નાચો નાચો,
 પુંખે કાકા નાચો નાચો લુપો મીલે પાનચો,
 પુંખે કાકા નાચો નાચો નાચો નાચો ;
 મોટા મીટા ઢારપોકે નાચું થુમ થુમ.—

બાબ દુસરા—પરદા દુસરા. દીવાનખાના.

(અંધારી રાતનો સમો લાલખાંતુ દાખલ થવું)

“રાત સૈયાં મોરા”—તજ્જ.

રાત અંધેરો હય, કોઈ નહીં જાગે.—રાત.
 કયસી વોહ નાજુક મીલી અલખેલી,
 શાદી કરું કલ, નોંદ નહીં લાગે.—રાત.

“ નસ્ર ”

લાલખાં—તમામ ઘરમે અંધેરા હો રહ્યા હય સખ સો રહે
 હય મય જયસી બદોબસ્તીસે ઘર રખ ગયાથા વ-
 ચસાહી બદોબસ્ત મુઝે નજર આતા હય ખુબ હુવા
 કે ખુલખુલકા વાલીદ મુઝે રાસ્તેમેહી મીલ ગયા
 આંધી રાતકા વફત હય કીસકો જગાના અચ્છા
 નહી મયલી જાકે આરામ કરું કલ સુખોહકો જલદી
 શાદીકી તૈયારી કરુંગા લોમ કહેતે હય કે ઐરતપર
 ભરોસા રખના ખુબ નહી પર મેરીતો ખાતરી હય કે
 જો અચ્છી તરેહકી બદોબસ્તીસે ઐરત પર નજર
 રખેતો કુચ્છ દાહશત નહીં.

(પુંખે શરાબની નીશામાં ગાતો ગાતો દાખલ થાયો)

પુંખે—મીઠા મીઠા દારૂ પીકે નાચું યુમ યુમ.

લાલખાં—આહ મય યેહ કયા દેખતા હું કૌન પુંખે.

પુંખે—બુહારેમીયાંકો કીડર કબડ હય કે અમ યહાં દારૂ પીકે
મજાહ ઉડાટા હય.

લાલખાં—અય શયતાન કયા કરતા હય તુ મુઝે પયચા-
નતા હય.

પુંખે—પયચાનટા હય જાનમ જાઓ.

લાલખાં—છાકટા મુજી રાતકે વકત દારૂ પીકે ગડબડ કરતા હય.

પુંખે—છાકટા મુજી દારૂ પીકે ગડબડ કરતા હય.

લાલખાં—ચુપ રહે કમબખ્ત તેરી જાન હુંગા.

પુંખે—અય બુહારી મુરઘી જોરચે મત બોલ નહીતો દેલમે
દેલકે કા જાડીંગા.

લાલખાં—જા શયતાન યહાંસે કહી જા કર તેરા કાલા કર
છાકટા ગધા.

પુંખે—છાકટા ગડા ગડબડ કરતા હય કીડર ગયા તેરા ખં-
ડીકાના કીડર ગયા દેરા બડા ડીવાર કીડર ગયા
તેરા ચકલી કીડર ગયા દેરા બડા કુપલા અખ
કયચા તેરા બડા ડાડા ડીવાર કુડા કર અંડર આકર
દેરા જોરા જોરા બીબીકે ગબલમે અયટ કર ચીટાર
બજાટા ગાના ગાટા ઐર મજા ઉડાટા હય હે દોચ
હુંબી તોડા દારૂ પીકે મજા ઉડા.

લાલખાં—કયા મેરે ઘરમે કોઈ બીબાના આયા હય.

પુંખે—હાં, તેરે ઘરમે કોઈ બીબાના આયા હય.

લાલખાં—ઓહ મેરા સર ફીરતા હય મેરા આંગ પસીના
પસીના હોતા હય જાકે નજરસે દેખ ખાતરીતો કરં.

(લાલખાંનું ગુસ્સામાં જવું)

પુંખે—મય જરા ચરાબ પીકે કાટરીતો કરં.

“ફીરતી હું તુઝ બગૃયર મય”-તજ્જ.

નાચોજી ગાઓ પીઓ ચખ દાર ઉઠાવો લાલ લાલ,
નહી ને પીયે દાર અખ દોઢયકો ચાંચે ટાલ ટાલ.—
નાચોજી.

આજ ચેહુ ઘરમે ખુબ હય રંગ બજતા હય જી ખુબ મીરદંગ,
નાચટે હય લો હમ બ હમ દુભી ઠોલે જરા ટંપાલ.—
નાચોજી.

ઓહો ચેહુ ઘરતો પીરતા હય પાંડે ન મેરા ટયરટા હય,
ચામાન નાય કરટા હય પુંચે બજા દુ તાલ તાલ.—
નાચોજી.

ચલવે ઇંદરચે દુર જા નહીંતો લાટ મેરી કા,
આજ ચેહુ ઘરમે મય હું બચ બઝા હુમાલ આર મચાલ.—
નાચોજી.

ચારી રાત દાર પીનેચે કામ પજરકો જા કરે આરામ,
બાગમે જાતા હું અખ બચ પુંચે પુંચે તું પાંડે ચંબાલ.—
નાચોજી.

બાબ દુસરા—પરદા તીસરા.

બાગ

(બુલબુલ તથા ફૂરેહાદનુ બાગમે ટહેલતાં અરસ પરસ
પ્રેમ ભાવ દેખાડેવો.)

“સજનકે હાથ પંખાં પચરંગી”-તજ્જ.

બુલબુલ—

સજન મય પ્રીત તોરીતો પથજાની, તુંહી મેરા દીલજાની.—સજન.
તુંહી તુંહીરે માલીક મેરા તોરીહી મય પ્યારી દીલદાર,
પ્રીતમ તોરી પ્રીત ન છાંડું સીસ કાઠે તલવાર;

કરે કપ્પુ ન મયતો નાદાની. —તુંહી.
 માનો માનોજી જાની હંમારે બચન કહું તોહીકો સાચ,
 દોલમાહીજો આગ લગી હય વાકી જલાવે આંચ;
 ન મોસે હોવે અબ બેઘમાની. —તુંહી.

(ફરહાદ બુલબુલ અનુમત તથા પુંબેનું બાગમાં ફરવું
 તેવામાં લાલખાંનુ. ગુસ્સામા દાખાવયવું)

“ઓ જાની જાન.” —તુંહી.

અનુમત—ઓ મેરે બાપ,
 પુંબે—અરર હીક હીક,
 બુલબુલ—ફીર યેહ કહાંસે આયે;
 સખ—ભાગોરે સારે ભાગો ઓ મેરે બાબા કયા કરના —ઓ.
 લાલખાં—બસ બસ બે શરમ કયા કીની ફૂજહતીરે,
 બુલબુલ—ઓ મેરી જાની,
 અનુમત—ન મેરા માની;
 સખ—ભાગોરે સારે ભાગો ઓ મેરે બાબા કયા કરના.—ઓ.

“ નરર ”

લાલખાં—કયરો ખમરદાર યહાંસે કોઈ ન જાઓ.
 પુંબે—ચબ ચલે જાઓ અમારા ઉકુમ.
 લાલખાં—બુલબુલ તુને યેહ કયા કીયા.
 બુલબુલ—સાહેબ મેરી ખતા મોઆફ કરો.
 લાલખાં—અય બીગાને મદ તુ કૌન હય જો રાતકે વકુત
 દગાબાજી આર ફરેબસે મેરે મકાનમે દાખીલ હો
 મેરી મતા પર દસ્ત દરાજી કરમેકી હીજમત કી.
 (લાલખાંનું ગુસ્સાથી ફરહાદનાં બાગપર ધસવું.)

પુંબે—એઈ બુહડા માર મત.

“સંભાલો તેગે અઘણા” — તજ.

૫૨. હાલ —

ઝુકાયા સરકો યેહ કીજે સજા સુનોતો સહી,
હુધ હય મુઝસેહી સારો પ્રતા સુનોતો સહી. — ઝુકાયા.
કીસીભી ગયરકી ઇસમે કુસુર હયગી નહીં,
ગુનાહમે મય હું અકેલા ફંસા સુનોતો સહી. — ઝુકાયા.
કીયા હય ઇશકને મુઝકો દીવાના અય સાહેબ,
ઇસીમે આવેગી મેરો ફજા સુનોતો સહી. — ઝુકાયા.
કરેન્ને બખત યેહ યારી તો મીલેગી માઅયુક,
પ્રેદા હય સબકા વોહ મુશકીલ કુશા સુનોતો સહી. — ઝુકાયા.

“ગર હમને દીલ સનમકો દીયા” — તજ.

લાલખાં —

લાયક નહીં સજાકે તુ અય આશાના જરા,
જે કુછ હુવાસો મુઝસે હુવા તુને કયા કીયા. — લાયક.
જહેકી મયનેકી જો કીયા શાદીકા પ્રીયાલ,
ઇસ ઉખમે ઇરાદા યેહ મેરા નહીં ભલા. — લાયક.
દીવાનગી યેહ મેરીથી ન ઐરકી કુસુર,
ઇનસાફસેહરે રાસ્ત મુઝકો હુધ હય સજા. — લાયક.
અય પુહકો ગર જઇકોમે આરામ ચાહતે હો,
ઐરાતકા તુમન પ્રીયાલ કરો ખાઓગે પ્રતા. — લાયક.

ધુંબે — ખાઓગે પ્રતા ભલા હમ ખાઓગે જુદાં.

“દરવજવામે ટટીયાં લાગ રહી” — તજ.

બુલબુલ — સુનો લોગો યેહ સીખ નસીહત ભરી,
બતીયાં ઇનહોકી હય સાચ ખરી. — સુનો.
બુકડપનકી શત શાદીકી નાહી,
શાદી નહીં ફીર ચુલામગીરો. — બતીયાં.

લાલખાં—ફરહાદ મય મેરી ફૂજ ક્યા હય વોહ અચ્છી તરાહસે પહેચાન ચુકા હું તુ ઇસ નેકજાદકો ચાહતા હય ઔર યેહભી તુઝપે ફીદા હય જબ તુમ દોનોકી શાદી કર દેનેમે મુઝે નહાયત ખુશી પયદા હોગી મયને જો બીસ હજાર અશરફીયાંકા જુરમાના અગર ઇસસે શાદી ન કરું તો દેનેકો કુબુત્ર કીયાથા ઉસપર ઔર ફુસરી ઉતનીહી રકૂમ બહડા કર ચાલીસ હજાર અશરફીયાં મય તુમહે દેતા હું ઔર કલ સુબહોકો તુમહારી ધામ ધુમસે શાદી કર ફુંગા અજમત તુઝકો ઇસ વકૂત ખુબ નસીહત કરનેકા મેરા ખ્યાલથા પર ઇસ ખુશાલીકે ઐયામમે તુઝે ગમગીન કરને નહી ચાહતા હું ચેહ દોનોકી શાદીકે ખાઅદ તુ ઇનકે હવાલે કીઇ જાયગી ફર ઇનકી મરજ હો વોહ તુઝસે કરેગે મેરે તરફસે ફકૂત તુઝે શાદીકી ખુશાલીકા ઇનઆમ મીલેગા.

પુંખે—ઔર મુઝકો જનાબ મુઝકો.

લાલખાં—તેરી બેવકૂફી ઔર છાકટાપનકે લીયે તુઝે ચાખુકકા માર મીલેગા જુયાદા કાહેકી ઉમ્મીદ રખતા હય.

પુંખે—ક્યા ચાબ તુમકો બુહડપનમે ચાદી કરનેચે અટકાયા ઇચકે ખાચતે મુઝે ચાખુકકા માર અડે વાહ.

લાલખાં—ખયર મય તુઝેભી ખુશ કરુંગા ઔર અબસે તુ મેરા ગુલામ નહીં પર નૌકર કહેલાયગા.

પુંખે—અરે વોહ જબતો હમ એક કાલાકાસા ચીડનકે ચાટ ચાદી કરકે મજા ઉડાએગા.

લાલખાં—અય ખુદાયા જયસા બેવકૂફીકા પરદા તુને મેરી આંખોસે ફર કીયા હય ઉસી તરાહ મેરેહી મીસલ જહેલીકે ગારમે ગર્ક હોતે બુહડોંકો બયા.

પુંખે—અય કુડાયા અમ ઇટના ચરાખ ખાફી હય ઉચકો તુ
બચા.

“ પીયુ ખ્યારીકા ડોલા ”—તજ્જ.

સખ—જરા ધ્યાન ધરેજી, અખ ન ચું લગાઓ કચ્છ કાજ.
—જરા.

બુલબુલ—જવાન મોરી સીખ સુનારે જુડે મોનો ખાત,
બે નેડેકી શાદીમે તુમ અપની કરોગે ધાત.
—જરા.

ફરહાદ—જુલમો જસતીસે કચ્છ શાદો ન કરીયે,
દીલકો ઝીત લેના હોતો પ્રીતસે લડીયે.—જરા.

લાલખાં—જુડડીકો જુડડાહી સજે છોટીકો જવાન,
ઇસસે અગર ઉલટે ચલો રેવડી દાના દાન.—જરા.

અજમત—મન છધર લાગા ઉંચરસે ન છુડાઓ,
ચહ દાનો મીલે દીક્સે ઉસે ગાંઠી બંધાઓ.—જરા.

પુંખે—ગોરીકો ગોરાહી અચ્યા કાલીકો કાલા,
ચોટી બીબો ચાટ ચેહ જુડડા નહી ચજનેવાલા.—જરા.

સખ—ચેહ ઇરકઅચસા હયકે તોડે જંજીરોબી સખત,
પંજેસે ઇસકે બચને કચ્છ ન કરીયે બંદોબસ્ત.—જરા.

કી સ મ ત.

નાટક એક બાબકા.

છાપકેંઈજહાર કીયાવાસ્તે ખાસો આમકે માલેકાને,

આલેફેડ નાટક કુંપનીને;

જખાને ઉફુ બ હફે ગુજરાતી.

મુંબઈ,

ધી રાઈજીંગ સ્ટાર પ્રીટીંગ પ્રેસ, નાં ૨૨૩, બંગડી બજાર,

મહમ્મદઅલી દાઉદખાનને છાપા હય.

ઈં સં ૧૮૮૮ ઈત્રેજી.

કીમત દો આને.

તખ્તએ નાટક.

મુરાદ એક દહેફાની, બાદઅજ અમીર.

મતલબખાં.....એક લુચ્ચા દરોગા.

અચપલ મતલબખાંકા દામાદ.

બાહદર એક લાચાર રાખસ.

ગુલર મુરાદકી માઅશુક.

શબનમ અચપલકી માઅશુક.

લાલબી એક બુઢી ઝારત ગુલરકી માં.

ફી સ મ ત.

બાબ પહેલા—પરદા પહેલા.

રાસતા.

(દાખીલ હોના બાહદરકા અકસોસ કરતે હુવે.)

બાહાદર—મેરે પરગશતઃખજતને મુઝે કોસ ખરાબી ઔર મુકલીસકે ગારમે ગીરફતાર કીયા હય ફીસમત ફીસમત તુ કમતક મુઝે યું દબાયા કરેગી.

મતલબખાન—કયું બાહાદર તુ વોહ કીરાયા કબ દેતા હય તીન મહીને હુવે તુ ચેહ ઝાપડીમે રહેતા હય ઔર અખતક ઉસકા કીરાયા નહી દીયા વાહ વાહ ચેહ તો અચ્છી બેહયાઇ.

બાહાદર—સાહેબ મતલબખાન બીમારોકે પંજેસે મય અભી ઉઠા હું આજ કચે રોજ હુવે. મયને એક ખોટી દમઝીલી પયદા ન કીઇ હય ઇસલીયે ઔર થોડે રોજ સખર કરો મય આપકા સખ ફર્જ અદા કરંગા.

મતલબખાન—મય કુચ્છ થોડે રોજ સખર નહી કરંગા અત્ર હોશીયાર હો મુઝે આજ શામકો પયસે આહીયે અગર આજ શામકો તુ કીરાયા ન દેગા તો મય તુઝે ઝાપડીમે બાહર હકાલ દુંગા.

બાહાદર—તુમાહારે અમીર અકબરજંગકે ઉપર મયને એક અગજ કોઈ હય ઔર થોડે રોજ ઉસ ઝાપડીમે રહેનેકી ઇજાજત માંગી હય.

મતલબખાન—(ખંફા હોકર) નહી નહી તુજે લાજમ નહી
કે તુ હમારે અમીરકો યું છોટી છોટી ખાતોંસે બાર
બાર તકલીફ દે ઔર બેજાર કરે અયસે નીખટ્ટુ
તુકડે ખોર આતે કહાંસે ?

બાહાદર—મેરી ઔરત દુઃખસે તલમલા રહી હય મેરે બચ્ચે
મારે બુકે મરતે હય ઔર તુમ ઇસકો છોટી ખાત
કહેતે હે ?

મતલબખાન—અરે તુ જહનનમમે કયું નહી જતા હય
ઉરસે મુજે ક્યા કામ હય ચલ ચલ તેરી ખાતોંસે
મેરા સર ફીરતા હય મુજે આજકા આજહી કીરાયા
ચાહીએ.

બાહાદર—સાહેબ મતલબખાન ઇસ વક્ત મેરે પાસ કુચ્છ
નહી હય.

મતલબખાન—કુચ્છ નહી હયનો તેરો જોડે ઔર બચ્ચેકો
બાજારમે લેજકે બેચ કુચ્છભી કર પર હમારે
પયસે દે.

બાહાદર—અય સંગ દોલ મર્દ મુફ્લસીકી યું ઠઠા ન કર
આજ મેરી ચેહ હાસત હય તો કલ તેરી દુન્યાકા
ચક્કર હંમેશા ફીરતા હય હા એક વક્ત અયસાલી
થા કે મયે તાંવગર કહેલાતાથા ઔર આજ હુકડે
રોટીકાલી મહેતાજ હું આ ક્રીસમત ક્રીસમત.

(બાહાદરકા સર પીટને હુવે ચલે જના.)

મતલબખાન—કયસા બેવકુફ આદમી હય પયસે દેનેકે
લીચે જન જાતી હય શયતાન જાને અયસે આદમી
આતે કહાંસે ?

(એક ફારસીદકા રૂકકા લીએ દાખીલ હોના.)

ફારસીદ—મતલબખાન કહાં રહેતા હય મતલબખાન ?

મતલબખાન—કૌનસા મતલબખાન ?

કાસીદ—એહ જાગીરતો અમીર અકબર જંગકી હય નહી ?

મતલબખાન—હાં કયું કયા કહેતા હય.

કાસીદ—જબ યાંહાંકા દરોગા મતલબખાન કાંહાં રહેતા હય.

મતલબખાન—વોહતો મયહું કયું ?

કાસીદ—જખતો આપકો મઝાલુમ હોકે કલ અમીર અકબર જંગ ઘેરે પરસે ગીરકે મરગયે હય ઔર ઉનહોને યેહ મરતે વકત વસીઅત કી હય.

(એક રકૂકા દેતા હયે.)

મતલબખાન—(તાબુખ હોકર) અરર કયા અમીર અકબર જંગ ગુજર ગયે ?

કાસીદ—હાં ગુજર ગયે પર અખતો મુઝે દુસરી જાગીર ખખર દેનેકો જાના હય સલામ આલેકુમ.

(જાન્ય કાસીદકા.)

મતલબખાન—અરહા સલામ આલેકુમ દેખે વસીઅતમે કયા લીખા હય (પડકતા હય) સભાકેં મઝાલુમ હો કે એહ મેરે મરતે વકતકી વસીઅત હય મેરા બેટા કે છસકેં મયેને પોશોદા રખા હય ઉસકો મેરી તમામ જાગીરકા આજસે મયેને વારીસ કીયા હય ઉસે મેરી તમામ જાગીર દીધ જાય મયેને પહેલે એક ખુબસુરત ઔરતસે નેકાહ કીયા થા ઔર હિસ્સે એક ફરજંદ બેટોકા પચેદા હુવા થા પર મયેને મારે શરમ ઔર મેરે વાલીદકે ડરસે ઉસકો પોશોદા રખાથા ઉસકા નામ મુરાદ હય ઔર વોહ મેરી જાગીરકે ખિતમે મજદુરી કરતા હય ઉસકો મેરી તમામ દાલત ઔર જાગીર દીધ જાય (અપને દીલસે)

ક્યા મુરાદ હમારા અમીર આજનકતો વોહ દહેકાની
જયસા ફીરતાયા ઐર વોહ હમારા અમીર હો
ગયા એલો એક ફીસમતકી ખાત હય. (ગૌર કરકે)
પર સખર ઉસકો મય મેરી ખેટી નેકાહમે લુતો
ફેર ક્યા ખુબ મેરી દુખાતર શખનમકા બેડા પાર
હાં યેહ મસલેહત ખુબ હય અબ મય જાકે યેહ
સખ ખાતે મુરાદકો જા કહેતા હું.

(જના મતલબખાનકા.)

ખાખ પેહુલા—પરદા દુસરા.

જંગલ.

(મુરાદકા ઘાંસ કાટના ઐર લકડી તોડના)

મુરાદ—સારા દીન કામ કામ ઐર કામ મેગ મારા બદન
દુખ રહા હય. એક ઘડીકીલો મુઝે કુરસત નહી
હય ઐર ઉસમે વોહ સંગ દીલ દરોગા મુઝપે
અયસી સીતમગુજારી કર રહા હય કે કમખખત
જરા જરામે માહાવારમેસે આઠ આને ઐર ચાર
આને કાટ લેતા હય ઝર મેરે પામ પયસે રહેને તો
સમ મુફલસોંકો દેતા ખાતા પાલાતા બરા ઐર
કુરુ નહી કરતા અરર સાંમનેસે યેહી શયતાન
આતા હય. (દાખલ હોના મતલબખાનકા) મારે
કામકે મય જરા થક ગયાયા ઈસલીયે આસાંશ
લેનેકે લીયે ખડાયા મચક કીજે દરોગા સાહેબ.

મતલબખાન—(સલામ કરે) માચાહ હે હે હે (હસતા
હય) જનાબ આપકે તૌકરકી બ મીનનતો આજ-

જે થેડ ઝરજ હય કે જનાબ મુઝે માઆફ કરમાયેગે ?

મુરાદ—જનાબ ઝૌર હુજુર ઝરર મુઝે અયસા મચ્લાલુમ ન થા કે મેરે નામકોલી અયેસે બહે દરનેકી હુમ હય મીઆ મતલબખાન આપ દીનપરદીન બહે મસખરે બનતે હો.

મતલબખાન—કયા આપ જયેસે ગરદન વીકાર અમીરકી મય મસખરી ઝૌર ઠકોરી કરૂં નહી હરગેજ નહીં ?

મુરાદ—ગરદનવીકાર ; અમીર ; થેડ હુવા હય કયા કમબખતકો દીવાના કુતતા ખીતતા ચાખા હય જે અયેસો બહેકી બહેકી ખાને કરતા હય. કયું આજ હયતોબી કયા કુચ્છ ખુલાસાલી કરોગે ?

મતલબખાન—કયુ નહીં સરકાર.

મુરાદ—(ખફા હોકર) સુનો મતલબખાન અગર આપ મુઝે ફેર બહે નામસે કહો ગેનો તુમહારે સાથ મહે જુરર ટંટા કરૂંગા

મતલબખાન—નહી સરકાર જયેસી આપકો મરજી.

મુરાદ—ફેર સરકાર (મારને જતા હય).

મતલબખાન—ઝરર નહી સાહેબ પર આપ સુનાતો સહી આજ સુબોકો એક તેજ રફતાર હરકારા એહ ખત મુઝે દેકે ગયા હય. ઝૌર ઉસને અયસી ખબર દીઈ હય કે અમીર અકબરજંગ ઘાડે પરસે ગીરકે મર ગયે ઝૌર થેહ ઉતકી મરતે વફૂતકી વસીઅત હય.

મુરાદ—કયા અમીર અકબરજંગ ગુજર ગયે ?

મતલબખાન—હાં ? ઝૌર ખમોજીબ એહ વસીઅતકે આપ એહ તમામ જગીર બ ઉસકી તમામ દૈલતકે માલીક હુવે હો.

મુરાદ—ક્યા ક્યા મય ચેહ તમામ જગીર વ દૈલતકા
માલીક હુવા ? ક્યા એહ ગાય ભંયસ બકરે કુત્તે
બોલે ચુહે સબ મેરે—

મતલબખાન—હાં હુજુર ચેહ કુતતે બીલલે સબ આપકે
લો પહડો. (એક રૂકડા દેતા હય)

મુરાદ—અરે પહડનેકીતો કુછ હરકત નહી પર મુઝે પહડના
નહી આતા આપહી જરા તસદી લેકે પહડાયે.

મતલબખાન—(પહડના હય) સભેકો મચ્ચાલુમ હોકે ચેહ
મેરે મરતે વફતકી વસીઅત હય મેરા બે બે બેદા
કે જસકો અબતક મયને પો પો પો (ઝુકકે) આદાબ.

મુરાદ—અરે પો પો ક્યા કરતા હય સીધા પહડ

મતલબખાન—અજ પહડના હુ પર મુઝે આપ ઘભરાવ
મત (પહડતા હય) પોશોદા રખાયા ઉસકો મેરી
તમામ દૈલત ઐર જગીર દીઈ જય ઉસકા નામ
મુગદ હય.

મુરાદ—(કાગજ છીનકે) મતલબખાન ખસ ખસ મય બહોત
ખુશ હુવા હુ દૌડ દૌડ જલ્દી જકે ગાંઠમે ઢોલ તાસે
બજાનેકો હુકુમ કર ઐર મેરે વાસ્તે એક નયા
મકાન તૈયાર કર મય આજ વહાં આરામ કરૂંગા.

મતલબખાન—બહોત ખુબ હુજુર (જાને ચાહતા હય.)

મુરાદ—(અકડકે) અરે એઈ કમખાજત બાબરચાકો ફૂરમા
કે મેરે લીયે અચ્છા લજ્જતદાર પકવાન તૈયાર કરે.

મતલબખાન—જયસા હુકુમ સરકાર. (જાને ચાહતા હય)

મુરાદ—અરે એઈ ઝાકુસ આજ મુઝે સેરીયાં પર બહોત
શૌક હોતા હય વોહબી બતાનેકા હુકુમ દે.

મતલબખાન—અચ્છા જનાબ મય બાવરચીકો કહુંગા

(બાજુ) કમખાજત કીતના ખાતા હય.

(જાને ચાહતા હય)

મુરાદ—મતલબખાન ઓ મતલબખાન દો મુરગીલી તલનેકા હુકમ દે.

મતલબખાન—બહોત અચ્છા ગરીબ પરવર.

(જાને ચાહતા હય.)

મુરાદ—મતલબખાન ઇધર આ બાવરચીકો કહેનાકે પુત્રાવ ન ભુતે.

મતલબખાન—અચ્છા હુજુર અચ્છા.

(જાને ચાહતા હય.)

મુરાદ—મતલબખાન મતલબખાન ખીર ખીર મુજે ખીર બહોત ભાતો હય.

મતલબખાન—બહેતર હય સરકાર મય સબ તૈયાર રખ-વાળીંગા (બાળુ) ઇસકા સત્યાનાસ હોજાય. ઇસકા પેટ હય યા બલા કીતના ખાતા હય.

(જાને ચાહતા હય.)

મુરાદ—અરે એઈ શયતાનજાદે જરા સુનકે જા ઐર પુરીયાં બનાનેકોલી કહે ઐર હુસરા જો કુછ ઉસે મચ્લાલુમ હે વોહ બનાનેકા હુકમદે ઐર જલદીસે મુજે દો ચાર સો અશરફી લાદે તા મય લોગેસે ખાત કર મેરી ગુલરસે જા મીલું.

મતલબખાન—ગુસતાખી મચ્લાફ હય પર ગુલર કૌન હય જનામ ?

મુરાદ—ગુલર મેરી મચ્લાશુફ હય જસકે ઘરમે મય રહે તા હું ઐર લાલખાંકી વોહ બેટા હય મેરી ઉસસે છોટપની મહોબ્બત હય.

મતલબખાન—(બાળુ) ચલ મેરી બેની શખનમદીખી કુ અછ ખાંત નીકાલું (મુરાદકે) બદેકભો એક દુખાર શખનમ નામકી હય વોહ નેહાયત હુશોઆર બડો ચાલાક ઐર બહોત ખુબ મુરત હય.

મુરાદ—(મારને જાતા હય) જહનનમમે ગઈ તેરો શખનમ
નીકલ યાંહાંસે (જના મતલબખાનકા) અબ કયા
કરું પહેલે કાહાં જાઉં પહેલે વોહ લકઝહારે ઇમામકે
પાસ જાઉં યા ફાસમ ભાઈ ભઠીયારેકે પાસ જાઉં
યા વોહ શકુરભા સે જમીલુ નહી નહી મય કહો
નહી જાઉંગા મયતો પહેલે મેરો મયાશુક ગુલરસેહી
જા મોલુંગા (દાખીલ હોના મુરાદકે દોસ્તોકા) આ-
ઈએ દોસ્તો આઈએ આમદભાઈ અબદુલાભાઈ
શકુરમીઆ તુમને કુચ્છ સુના આજ મય તુમહાસ
અમીર હુવા હું દેખો ચેહ વસીઅત.

સખ દોસ્તો—કયા મુરાદ હમારા અમીર હુવા વાહુવા છઓ
છઓ અમીર મુરાદ.

(દાખીલ હોના મતલબકા રૂપચેકી થએલી લીયે.)

મતલબખાન—લો સાહેબ આપકે ફરમાનકે બ મૈલુબ
સબ તૈયાર કરનેકા હુકુમ દીઆ હય ઔર અશર-
ફીકી થયલીભી સાથ લાયા હું

(થયલી દેતા હય.)

મુરાદ—(થયલી લેકર) લો દોસ્તો ખાવ ઉડાબ ખુશરાત કરો.
ખીલાવ ખીલાવ ખુશ રહો.

(સખકો રૂપએ ખાંદ દેતા હય)

મતલબખાન—ખાવ પીવો ખાવ ઉડાવ તુમારે ખાત્રાકા
માલ.

(જના સંમકા)

બાળ પહેલા—પરદા તીસરા.

રાસતા.

(અચપલ હાથમે શીશા લીધે શરાબ પીતા હુવા ખુશીશે હુરે
કરતા દાખીલ હોતા હય.)

અચપલ—હુરે હુરે બુઢે દગ્ગાબાજ મતલબખાનકી
બેટી રાખનમસે હમારી શાદી હય હુરે.

મતલબખાન—(બાજી) દેખો ચેહ મનમેહી પ્રીયાત્રી
પુત્રાવ ખાતા હય.

અચપલ—(મતલબખાનકો દેખકે) ઓહો મેરે સુસરે સાહેબ
ક્યા આપહો (મતલબખાનકો જવાબ ન દેનેસે)
કયું જવાબ નહી દેતે હો જખાનકો લકવાતો
ન હુવા.

મતલબખાન—ખુદા કરે ઐર તેરી જખાનકો લકવા હો
કે છસે તેરી બકવા બધ હો ચલ તુ મુઝે સુસરા
કયું કહેતા હય.

અચપલ—ઓહો આજ અચસા કયું કરતે હો ? કુચ્છ
કરવે લીમ જવસે નજર આતે હો એ કૌનસી
બીમારી હય ?

મતલબખાન—મેરા સર ફીરતા હય.

અચપલ—સર ફીરતા હય કાહેસે ?

મતલબખાન—તેરી ખાતોસે.

અચપલ—સુસરે સાહેબ આપ બે ફીકર રહો તુમહારી
બેટી રાખનમકે સાથ શાદી કીયે બાદ ખરસમે
એક વફતમી તુમકો મેગ મુહ ન દીખાડેગા

મતલબખાન—મેરી રાખનમ કુછ તેરે જયસે હુચ્છે
દગ્ગાબાજકે લીએ નહી હય.

અચપલ—વાહુવા ? તુમને મુઝે શખનમકે સાથ નેકાહ કર દેનેકા ફેલ દીઆથા વોહ ઇતનેહીમે ભુલ ગયે ક્યા ?

મતલબખાન—વોહ મુઝે ખીલકુત્ર યાદ નહી હય.

અચપલ—જખતો તુમહારી યાદદાશત ખડી કમ નજર આતી હય.

મતલબખાન—હાં અચેસા ખહોત લોગ કહેતે હંય.

અચપલ—જખતો કુચ્છ ફીકર નહીં એક ખડે સોટકા મર-હુમ આજમા દેખેગે જીસસે તુમહારી યાદ દાશત ફેર તાજી હોગી મુન અચ દશઆજ મુઝે પહેચેહીસે મચ્છાલુમ થાકે તુ ખડા ચોર ઓર ઝુકા હય પર ખાયેર મુઝે તેરે સાથ કુચ્છ કામ નહી હય તુ ગયા જહનનમમે મુઝેતો તેરી બેટો શખનમસે કામ હય.

મતલબખાન—અગર મેરી બેટો તેરે જયસે લુચ્ચે સાથ શાદી કરેગી તો ઉસકો મય એક ખોટો દમડીલી ન હુંગા.

અચપલ—અરે ચલ ઝાકુસ તુ યાંહાં કીસકો ડરાતા હય તેરી અચસા ખડાજ યાંહાં કુચ્છ કામ ન કર સકેગી.

મતલબખાન—ઓર યાંહાં તેરી અફલલી ન કામ કર સકેગી જા જા અપની દુકાન પર જાકે કપડે બેચ કપડે યાંહાં સોખાને આયા હય.

અચપલ—મુન મતલબખાન મેરા નામ અચપલ ઇસ વા-સ્તે રખા હય કે મેર! અચપલપન છોટપનસે સબોકે જાહીર હય ખુબ યાદ રખકે અગર તેરી બેટી શ-ખનમકે સાથ મયે શાદી ન કરે તો મુઝે અચપલ ન કહેના.

“સખ જંગલ અખ હમ હુંડેગે” —ફર્જી.

દોનો—એહ ખટપટ ગડમડ હોડેજી,
ખડાઈ એહ નહી હય કામકો,

અચપલ—ચલ બુઢે તેરી નહી દરકાર.

મતલબ—સોઠા દેખા ખમરદાર.

અચપલ—નહીં ઘભરાવે મેરી પચબાર.

દોનો—હડધુત કર કાલા લામટે.—ચેહ ખટપટ.

અચપલ—ન માનું મય ચેહ તેરી ખાત.

મતલબ—ખાઓગે મેરી પેટભર લાત.

અચપલ—ગીન કર મય માર્ડ ઝુતી સાત.—હડધુત.

અચપલ—શખનમ હય મેરી મય દીલદાર.

મતલબ—શમશીર હય મેરી રહે હોશીયાર.

અચપલ—કલુ ખાપને મારીથી તલવાર.—હડધુત.

અચપલ—ચલ આકુચે દુર હો બદમાશ.

મતલબ—સર તોડ ગર આવે ઘર પાસ.

અચપલ—વાહુવા સુસરે મીયા શાખાશ.—હડધુત.

(દોનો લડતે હુવે અંદર ચલે જતે હય.)

ખાખ પહેલા—પરદા ચવથા.

જંગલ.

(એક ઝોપડીકે પાસ ગુલર ગાના ગા ચકકી પીસ રહી
હય લાલબી હંડીએ ખાનેકે ખરતન વગયેરા બહાર
લાકે રખતી હય ઐર ફેર ઝોપડીમે જા બચઠતી હય)

“નાહે બેઠી નાગર આમણી ખાતી સોપારી પાન”—તર્જ.

ગુલર—

સુખી બયેઠી સુખર સજનીરી બચઠી કરતી હું નાજ

બયેઠી કરતી હું નાજ મોરા મનમોહા મુરાદને

મીઠી મીઠી ચતુર ખતીઆંરો વાકી ભાવે મીઠાસ—મેરા મન.

નાહી હોના મોઢે ઘહેનારી નાહી હીરેકો સાજુ—મેરા મન.
ચાહુ પ્રીતી સરી સજનીરી કરું મોઢેખતકો રાજુ—મેરા મન.
રહુ સુખો મોહન સંગરી રહુ “આરામ” સાથ—મેરા મન.

ગુલરૂ—અમમા અમમા ગે અમમા

લાલબી—(અંદરશે) આઈ આઈ ગે બેટી (બાહાર
આતી હય)

ગુલરૂ—અમમા ખાના થંડા હો ગયો ઐર મુરાદ અખતક
નહી આયા.

લાલબી—વોહ અબી આતા હોગા બેટી તુ ઉસકી કુચ્છ-
ફોકર ન કરવોહ ખાનેકે વફત હમેશા હાજર
રહેતા હય.

ગુલરૂ—વોહ કયા કરે ખીયારા તુ ઉસકો ઝીંઝા ઝીંઝાકે
ખાના દેતી હય.

લાલબી—ચલરી ચુચુંદરી ચુપ ખયડ મહીને એકકે વોહ
ફકત પાંચ રૂપયે દેતા હય ઉસમે મય ઉસકો
કીતના ખાનેકો દું દેખે તુ ઉસકે સાથ શાદો કીયે
ખાદ પાંચ રૂપમે કયેસા પુરા કરતી હયસો.

ગુલરૂ—હમારેમે મહેાખત ઐર ચાહ હય તો ફેર હમ સખ
સમઝ લેગે.

લાલબી—વોહનો સચ હય પર ચાહ કુછ ખાના નહી હય
ઐર મહેાખત કુછ રોટી નહી હય ને ઉસે પેટ
ભરેગા મુરાદતો એક લકડેકે જયસા સુકા હય.

ગુલરૂ—છોડદે અમમા ચેહુ ખાતકો મેરે મુરાદકે અખતક ન
આનેસે મેરા જી બહોત બે ચયન હય.

(દાખીલ હોના મુરાદકા નાચતે કુદતે ઐર મીટીકી હંદીઓકે
લાત માર દુકડે કર ખુબ દોડના મસતી કરના.)

મુરાદ—રંગ હય રંગ હય રંગ હય.

(અશરફીકી ઠયલી ખખતા હય.)

ગુલરૂ—મુરાદ મુરાદ આજ હુવા તોભી કયા ?

લાલબી—અરે મુરે માટી મીલે મેરી સખ પુરાંની હંડીઆં તોડ ડાલી.

મુરાદ—અરી પુરાંની હંડીઓકો કહાં રોતી હય લાલબી લાલબી.

(લાલબીકો પકડકર વહાંસે વહાં ખંચચતા શીરતા હય.)

ગુલરૂ—અરે પર તુ કુછ ખુલાસાતો કર આજ હુવા હય કયા મય કયા જનુકે મુરાદ અયસા દીવાના બન જાયેગા ઊં ઊં ઊં. (રોતી હય)

મુરાદ—(સમજાકે) અરે ગુલરૂ ગુલરૂ મત રો મત રો મેરી બહેન મેરી ખાસા મેરી જોર મેરી માં મેરી બેટી મેરે બાવા મત રો મત રો ચેહ દખ ચેહ.

(રૂપયકી ઠયલી ખતાતા હય.)

ગુલરૂ—(દખકે ખુશ હો) ચેહ કયા હય મુરાદ ?

લાલબી—(કુસલાકે) મુરાદ બેટા દખે દખે (હાથમેસે રૂપ-યકી ઠયલી લે દખકર તાઅજુબ હોના) અગે અમમા જો ચેહ સખ સાચી અશરફીયાં હય મુરાદ બેટા તું ચેહ કહાંસે લાયા.

મુરાદ—(ખાજુ) લાલબી અમમાકો દખે અભીતો પુરાની હંડીઓ કે લીએ માટીમે મીલાતીથી ઐર ઇતનેહીમે મુરાદ બેટા હો ગયા હા પૈસે પૈસે (લાલબીકો) લાલબી અમમા મય ચેહ અયસી જાયે પરમે કાઆ હું કે જહાં અયસી બહોત હય તુમ ઘભરાઓ મત મય ચેહ ચુરાકે નહી લાયા હું પર ફક્ત ઈતનીહી ખાત હયકે આજમે મય તુમકારા અમાર

હુવા હું ઐર ચેહ તુમહારી બેટી ગુલર મુઝસે
શાદી કરકે અમીરજાદી ગુલર કહેલાએગી.

ગુલર—મય અમીરજાદી ગુલર ? વાહુવા (પેટ પકડ
કર હંસતી હય.)

લાલબી—કયા મુગદ તુ અમીર ઐર ગુલર અમીરજાદી
હાં હાં કીતની ખુશી મય પહેલેહીસે જનતીથી
ય મુરાદ બડા ચાલાક ઐર હુશયાર હય પર મુરાદ
બેટા તુ અમીર કયસા હુવા.?

મુરાદ—સુનો લાલબી અમમાં આજ સુખહોકો અમીર
અકબરજંગ ઘોડેપરસે ગોરકે મરગયે હય ઐર
ઉતહેને મરતે વકત ચેહ વસીઅત કીઈ હય કે
અમીર અકબર જંગને એક વકત મેરી માસે શાદી
કીઈથી છસે મય પયદા હુવાયા ઐર આજ મય
ઉસકી તમામ દૈલત ઐર જગીરકા માલીક હુવા
હું ચલો ઉસકી ખુશીમે આજ કુચ્છ ગાના ગાએ.

લાલબી—હાં ચલો બેટા સખ મીલકે આજકી ખુશીયે
ખુબ ગાવે. (સખ મીલકર ગાને હય.)

“તેરા ચાર શુબેદાર તુઝે કાહેકી કમી ”—તર્જ.

સખ—બડી બાત મન્દેદાર દેખો આજ ચેહ બની

મુરાદ—કુખકે સારે દીન હંમારે અબ ગુજરે ગએ સારે

ગુલર લાલબી—કીસમતને કર મહેર નસીબકે ચમકા દીયે તારે

ગુલર—અમીરજાદી બન ગઈ મય.

મુરાદ—અમોર મય કહેલાઉં.

લાલબી—ખાવીદ અયસા કહાં મીલેગા ઘાકર પીલે પાંઉ.

મુરાદ—તન ચન તન ચન પયગે આયે ખીસે હો ગયે તર

ગુલરૂ લાલબી—ખાચો ખોલાવો મળેહ ઉડાવો કીસકા
હમકો ડર.

ગુલરૂ—આંગ ભર મય ઘહેના પહેનું.

મુરાદ—પપિતની પહેનો સાફી

લાલબી—લાલબીકો બુલાક દીજો

મુરાદ—ન કરે ફેર ચાફી (લાલબીકી નાક પકડ કર ખેંચતા હય)

ગુલરૂ—નહી રૂપેકીથી સુરત દેખી અખ પહેનુંગી સોના.

મુરાદ—ખયઠનેકો ગધા નહીયા.

લાલબી—અખ મીલા હય મીયાના.

(ઈતના ગા સખ એક એકકે હાથ પકડ ગાતે ગાતે ગોલ
ફીરતે હય લાલબી ગીર જતી હય મુરાદ ઐર ગુલરૂ
પહેલે ચલે જતે હય આદ લાલબી ઉઠ ઉનકે પીછે
જતી હય.)

ખાખ પહેલા—પરદા પાંચવા.

શસ્તા.

(દાખીલ હોના અચપલકા ગૌર કરતે હુવે)

અચપલ—અરે આજ યેહ હય તોભી ક્યા ? સારે શહેરમે
ઢોંઝ તાસે ઐર કરનાએકે આવાજમે ધુમ હો
રહી હય આહો એહ રામીશગરોકા તાએકા કહાં
જતા હય અરે પર સખર યેહ છાકતા લોહાર કહાં
-જતા હય ઇસે તમામ હાલ પુરું (દાખીલ હોના
લોહારકા હાથમે શરાબકા શીશા લીયે ગીરતે પડતે)
ક્યું અયે ભલે આદમીકે ખેટે કીસ તરફ સવારી
ચલી.

લોહાર—શાદીમે જાતે હય શા શા શાદીમે.

અચપલ—શાદીમે પર કીસકી શાદીમે કુછ ખુલાસાતો કર.

લોહાર—હુ હુ ખુલાસા કરકે સુનાતા હું સુનો (ગાતા હય.)

અચપલ—દેખો ઇસકા સત્યાનાસ હો જય મય શાદોકા
ખુલાસા પુછતા હું ચૈાર ચેહ મુઝે શરામ ખાનેકી
રાહ દીખાતા હય ઉસકા ખુલાસા કર.

લોહાર—અચ્છા તુમકો ખુલાસા કરકે સુનાતા હું સુનો (ગાતા હય)

“ રંગનકે દીન ચાર ”

મધવા ગુલાબીકી જામ સખીરી

પીછ લે પીલા લે જાગતક ચેહ રત હય—મધવા.

મધવા પીલાદે સર્વગ ખુલાદે

ખન રહું તેરા ગુલામ સખીરી પીછલે પીલાદે—મધવા.

અચપલ—વાહુવા ક્યા ખુબ ખુલાસા કીયા હય મય ધુમ
ધુમકા ખુલાસા પુછતા હું તબ ચેહ શાગબકી તારીફ
કરતા હય ચલો મીઆં અબ રખસત લો આપકી
બઝી મેહરબાની હુઈ.

લોહાર—હાં મય જાતા હું સલામ અઝદમ. (જાના લોહારકા)

અચપલ—(પીછેસે લોહારકો લાત મારકર) નીકલ તેરે
નાનેકો કુત્તા ખાએ તેરે શયેનાનગ્યાદા શાદીમે
જાતા હય કહી રાસતેમેહી પુરા હોજાયેગા દેખે
ચેહ નાયકની સાહેબ કહાં તશરીફ લે જાતે હય.

(દાખીલ હોના નાએકનીકા મય મીરાસી ચૈર તબલચીકે)

નાએકની—ઉસતાદજી ઉસતાદજી ચલો દર હોતી હય.

મીરાસી—હો બેઠા ચલો ચલો.

અચપલ—નાએકની સાહેબ કીસ તરફ તશરીફ લે ચલે

કુચ્છ ખુલાસાતો કરો આજતો ખુબ દમમેહી
ચલે જાતે હા.

નાએકની—હજરત યાહાંકે નચે અમીર મુરાદકી શાદી
હોને વાત્રી હય વાંહાં જાતે હય આદામ.

(સખ જાતે હય.)

અચપલ—ખહોત ખુબ અખ મચ્ચાલુમ હુવા અખ કોઈબી
તદખીર અચસી કરની ચાહાઈએ કે વોહુ બુદહે
દરગાખાજ મતલખખાનકી બેટી શખનમ ઐર
જહેજકે પાંચ હજાર રૂપયે હાથ લગે.

(જાતા હય.)

ખાખ પેહુલા—પરદા છઠઠા.

દીવાનખાના.

(દાખીલ હોના મતલખખાનકા ગૌર કરતે હુવે.)

મતલખખાન—મુએ ચક્રીન હય કે વોહુ ગુલર કે છસ્કે
સાથ મુરાદકી શાદી હોને વાત્રી હય વોહુ ઐર
ઉસકી મા લાલખી અભી આતી હોગી મયનેભી
ખુબ તદખીર ઢુંડ નીકાલી હય જયસે વોહુ મહેલમે
જાનેકે લીયે યહાં આયેગે વયસેહી ઉનકો અટકા
કર કોઈબી હીલેસે ચેહુ કોહીમે બંધ કરંગા ફર
મુરાદકો મેરી બેટી શખનમસે શાદી કરનેકી ફર્જ
હોગી હાં ચેહી તદખીર ખુબ હય.

(દાખીલ હોના નૌકરકા)

નોકર—દરોગા સાહેબ આપકો ચેક બુદહી ઐર ચેક

જવાન ઔરત મીલને ચાહતી હય.

મતલબખાન—શીતાબ ઉનકો અંદર દાખીલ કર (જના નૌકરકા) હાં ગુલરહી આતી હોગી (દાખીલ હોના ગુલર ઔર લાલબીકા ઉનકો દખ કર) કયા અમીર છસકે સાથ શાદી કરનેવાલા હય વોહ કમનસીબ ઔરત યેહી હય.

લાલબી—સાહેબ કમનસીબ નહી પર યેહ બખતાવર ઔરત હય ઔર દુસરા તુમકો મઆલુમ હોકે મય ઇસકી મા લાલબી હું લાલબી સમઝે.

મતલબખાન—સચકે યેહ બીચારીકે હાલપર મુઝે બહોત રહમ આતી હય ગરીબ બીચારી.

લાલબી—(મીલલાકે) રહમ આતા હય ગરીબ બીચારી યેહ કયા બકતા હય અરે તેરી રહમ તેરે પાસહી રખ ઔર તેરે અગલે અમીરકે વક્તમે તુને નો જર ચુરા કર જમા કીયા હય વોહભી તેરે પાસ રખ હમ કુચ્છ તેરે જયસે લુચ્ચે દગાબાજ ચોર નહીં હય સમઝા.

મતલબખાન—હું હું અમમા જન ઇતને ગરમ ન હો જવ મય પુંછતા હું ઉસકા સીધા જવાબ દો કે તુમ કીસ કામકે લીચે યહાં આઈ હો યેહ જબતક બરાબર ન જતાઓગે તબતક મય તુમકો હરગીજ અંદર જાને ન દુંગા.

લાલબી—યહાં આતે વક્ત અમીર મુરાદ હંમકો બુઝાકે ગયાથા હમ કુચ્છ જરૂરકે કામકે લીચે આએ હંય.

મતલબખાન—વોહ તુમહારા કામ કયા હય વોહ મુઝે કહો

લાલબી—(મીલલાકર) અરે હમારા કામ અંચસા હયકે છસકો તેરે સાથ કુચ્છ વાસ્તા નહી હય હમ કુચ્છ

તુઝે પુછને નહીં આયે હય હમતો અમીર મુરાદકો
પુછતે હય અબ સમઝા.

મતલબખાન—વોહ ઇસ વકૂત તુમહારો મુલાકાત ન કર
સકેગા વોહ જરા કામમે હય રોકા ગયા હય.

લાલખી—રોકા ગયા હય અરે અભી વોહ હમકો કહેકે
ગયા કે તુમહારે લીયે મહેલમે જાકે રહેનેકી સખ
તૈયારો કરતા હું ઔર તુમ કહેતેહો કે રોકા ગયા
હય સો કયસા હો.

મતલબખાન—ઉસને મુઝે યું કહા હયકે મય અબ ઉન
ગરીબ મુફ્લીસોકી મુલાકાત લેને નહીં આહતા હું.

લાલખી—વાહુવા ગરીબ મુફ્લીસોકી મુલાકાત લેને નહીં
આહતાહું હું હું અબ જરા દો ચાર પૈસે જુપાદા
હુવે ઇસ લીયે મેરી ગરીબ લડકીકો લુગ્ગ જાતા હય
(ગુસસેસે) પર મયબી સચ્ચી લાલખી તબ કે ઉસકી
હરતરાહુસે રસવાજ ઔર ફજૂહતી કરે.

મતલબખાન—આહીસતા આહીસતા અમમાજનન આહી-
સતા બોલો (બાજુ) કમબખ્તકા ગલા હય યા બસા
કયસી ભયેસકે માનીદ ચીલસાતી હય.

લાલખી—આહીસતા કહેકો આહીસતા મય પુકારંગી શોર
કરંગી મુરદાંકો જાણીંગી ઉસકા ખુન પોઊંગી
ઉસકી જાન લુંગી ઉસકા સર તોડંગી વોહ કહાં હય
મુવા માટી મીસા બતા જલદી.

મતલબખાન—અમમાજનન ઇતને પ્રકા ન હો જાવ મય
ફસમ ખાકે કહેતા હુંકે મયને ઇસ વકૂત જો કહા
વોહ બીલકુલ શસ્ત હય.

ગુલરૂ—સાહેબ ઉસને મુઝે શાદી કરનેકા ફોલ દીઆયા
ઉસકા ક્યા.

મતલબખાન—વોહ ફોલ વોહ બીલકુલ ગયા હય પર
તુમ જરા સખ એખતીયાર કરો મય તુમહારે લીયે
ઉનકો દા બાતે સમઝાકે તુમકો અંદર લે જનકી
તજવીજ કરતા હું તખતક તુમ જરા ઇસ કોઠડીમે
આસાઇશ લો.

ગુલરૂ—અરઘા સાહેબ ઉસકો કહેનાકે વોહ મેરે સાથ શાદી
ન કરેગા તો મય જહેર ખા મરુંગી ઊં ઊં ઊં.

(રેતી હય.)

લાલબી—ઐર ઉસકો ચેહબી કહેના કે વોહ મેરી બેટીસે
શાદી ન કરેગા તો મય ઉસકા ખુન પીઊંગી.

(મતલબખાનકા ગલા પકડતી હય.)

મતલબખાન—બહોત ખુબ તુમ ચલો મય સખ કહુંગા.

(દોનોકો લીગ્નકે કોઠડીમે બંધ કરતા હય અચપત્ર એક
ગોશેમેસે ધુપા હુવા બાહેર નીકલતા હય.)

અચપલ—બુહુડપેમે બીહીશતમે જનકા ચેહ રાસ્તા દેખા
કોસ ફરેમસે બુહુડે દરાબાજને ઉન બીચારીયોકો
કોઠડીમે બંધ કીએ હય અખ ચેહ નાપાકુ આવેતો
ઇસકો શયતાનકા પુકારા કર મય ડરાઊંગા ચેહ
બદમાશ શયતાનકે નામસે બહોત ડરતો હય લો
વોહી સામનેસે આતા હય (અંદરસે શયતાનકી આ-
વાજમે) અચ હુચે મતલબખાન.

મતલબખાન—બ બ બાપરે શ શ સયતાન ફે ફે ફેર આયા.

(બાજ જતા.)

અચપલ—(બાહાર નીકલીને) ચુંહી ચુંહી ઇતનેમે તુમે કહાં

છોકુગા કમબખતને કયસે ઉન લોગોંકો કોઠડીમે બંધ
કીયે હય અબ કીસીતરાહુ યેહુ ખાત મુરાદકો કહે
શયેતાન બન મતલબખાનકો કરા કર જહેજહે પાંચ
હજાર રૂપયે ઔર મેરી શબનમકો અપને હાથ
કરે. (જાના અચપલકા.)

બાબ પહેલા—પરદા સાતવા,

દીવાનખાના

(દાખીલ હોના બાહાદરકા અફસોસ કરતે હુવે)

બાહાદર—બસ હો ચુકા સીવાય ખયરાત માંગનેકે અબ
ઔર કુછ બાકી ન રહા હય જામજા મયને એક
હુકડે રોટીકા સવાલ કીયા પર કીસીનેમી મેરી દાદ
ન લો ઓ મુફ્તસી મુફ્તસી તુ કમતલક અબ મુઝે
સતાયા કરેગી, (દાખીલ હોના મુરાદકા)

મુરાદ—(બાજુ) મુફ્તસી (બાહાદરકો) ભાઈ તુ કૌન હય
કૌન બાહાદર હા આજ મય આપકો દખકે બહોત
ખુશ હુવા હું.

બાહાદર—વોહ કયુ ભાઈ આપકી યેહુ ખુશાલીકા કયા
સમખ હય.

મુરાદ—સમખ યેહી કે આજ મય તવંગર બના હું ઈસ
વાસ્તે મય આપકો જરૂર મદદ કર સકુંગા.

બાહાદર—અયે નક મદ મયને તેરા અયસા કૌનસા કામ
કીયા હય જો તું ઉસકે એવજ આજ મુઝપે ઇતના
મહેરબાન હોતા હય.

મુરાદ—સુનો મહેરબાન જબકે મય ગુરાબથા આર મેરી

મરહુમ માદરકે સાથ ઈસ નજ્દીકકી ઓપડીમે રહે-
તાથા તખ ઉસપે ખીમારીને રાક્ષખા હીયાથા ઉસ
વકત મેરી લાચાર માકે પાસ દવાઈકા ખુર્ચ ન
હોનેસે આપને મહેરબાની કરકે વોહ હીયાથા ઐર
જખ વોહ મર ગઈ તખ દફન કરનેકે પૈસેખી આ-
પને દીએથે વોહ આપકા એહસાન મુઝે અખતક
યાદ હય.

ખાહાદર—હોગા ભાઈ પર વોહ મુઝે ખીલકુત્ર યાદ નહી
હય પર અય ભલે મરદ મેહેરબાની ફરમાકર મુઝે
તેરા નામ જાહીર કર કે જસે મય તુઝે પહેચાતુ.

મુરાદ—સુનો મેહેરબાન મેરા નામ મુરાદ હય.

ખાહાદર—ભાઈ પર તેરા નસીખા યું એકાએક કયસા
પલટ ગયા.

મુરાદ—સુનો સહેબ વોહ મય આપકો સુનાતા હું મય ય-
હાંકા અમીર હુવા હું સખખ આજ થેડે રોજ હુવે
યહાંકે અમીર અકબરજંગ ગુજર ગયે હય ઐર
ઉસને મરતે વકત થેહ વસીઅત કીઈ હયકે ઉસકી
તમામ દૌલત ઐર જગીર મુઝે મીલે. જખ મય
તવંગર હુવા તો મુઝે લજ્જમ હયકે મય અપની
ફર્જ આદા કરે મગર ભાઈ તુમ કીસ તરાહ
મુફ્ફલસીકે પંજેમે અયસે ગીરફતાર હુવે.

ખાહાદર—મેરી ઈસ મુફ્ફલસીકા ખાઈસ વોહ સંગદીલ દ-
રોગા મતલબખાન હય. (જાંખજાંખ)

મુરાદ—કૈન મતલબખાન? ઉસ શયતાનજાદેકી મયને જાંખજાંખ
ફરયાદ સુની હય મગર કુચ્છ ફોકર નહી અખ
મય ઉસકી અચ્છી ખબર લુંગા ખચર ખીરાદર
ઈસ વકત થેહ થોડો અંશરફીયાં જો મેરે પાસ
મૈન્નુદ હય વોહ લેકે મેરે સાથ મહેલમે ચલો તાકે
મય વહાં આપકી હો સકે ઈતની ખીદમત ખબલાઈં

બાહાર—તેરે સબબ ને જર મુઝે મીલા હય ઉસમે કુચ
ખુરાક મેરે ભુકે બચ્ચે ઐર બીમાર ઐરતકે લાયે
લીજને ચાહતા હું બાઅદ મય ફૌરન આપકે
પાસ હાજર હુંગા.

મુરાદ—બહોત ખુબ જયસી આપકી મરજી આપ ઉસ
કામસે ફરાગત પાયે બાદ જુરર મેહેરબાની ફરમાકર
મહેલમે તશરીફ લાના હમ વહાં આજ સાથહી
બાઅંગે અબ મુઝે જુરરકા કામ હય મય જતા
હું ખુદા હારેજ. (જના મુરાદકા)

બાહાર—હા ખુદાને ઇસ બોલે શખસકે દીલમે કયસો
રહમ બરસાઈ હય અય સંગદીલ તવંગરે અય
સોને ઐર ચાંદીમે લેટને હારે અમીરે ઇસ બોલે
જવાન શખસકા દાખલા લો ઐર સમઝેકે ખુદાને
તુમકો ને દૈક્ષત દીઈ હય વોહ ફકત તુમહારે
અયશકરનેકે લીયે નહી પર ગરીબ મુકૂમીસોંકો
મદદ કરનેકે લીયે કય ઇસ અપની ફજ્ફકો અદા કરે
ફર દેખો કે તુમ દાનો જહાંમે અપની મુરાદકો
પાઓગે. (જના બાહારકા)

બાબ પહુલા—પરદા આઠવા.

દીવાનખાના.

(એક મેજપે શરાબકે શીશે રખે હુવે હયે મુરાદ ખુરશીપે
બયેહા હય પાસ ઉસકે મતલબખાન અદબસે ખડ
હય).

મુરાદ—(શરબકા શીશા હાથમે લેકે) મતલબખાન ઇશ
શરાબકા નામ કયા હય.

મતલબખાન—ખુદાવંદ ઇસે શીરાજી શરાબ કહેતે હયં
શીરાજી શરાબ.

મુરાદ—જબ યેહ શરાબ ઇતની લજ્જતદાર હય તબ
ઇસકી પીને હારી નાજનીને કયસી હોગી.

(જામ ભરના મતલબખાનકા મુરાદકા ઉસપીગ.)

મતલબખાન—(ખાજી) અબ કુચ્છ મેરો બેટી શબ્દનમકો
ખાત નીકાલુતો બહેતર (મુરાદકો) ખુદાવંદ આપ
બજા ફરમાને હો શીરાજીકી નાજનીનોકો જા બજા
તારીફ હોતી હય પર ઉસમે અમયેબી કુચ્છ નહીં
વયસીતો કયા પર ઉસસેમો બહેતર નાજનીને અ-
પને રાહેરે ફહેલીમે રહેતી હય એક દાખનાલો બંદે-
કેબી એક દુખતર શબ્દનમ નામકી બડી ચાલાક
ઔર નેહાયત કુબુલ મુરત હય બીલ્લાકે જયસી
ઉસકી ચશમ હય.

મુરાદ—છત છત મેરો ગુલરકે આગે પાની ભરતી હય પાની.

મતલબખાન—(ખાજી) અરે તેરા ખાના ખરાબ હોજય
તેરા. (દાખીલ હોના નૌકરકા.)

નૌકર—દરોગા સાહેબ કાસીમ રથનાલા આજ રથપર નહીં
જા સકતા હય કયું કે ઉસકા પાઠિં સુઝા હય ઔર
તપ આતી હય.

મતલબખાન—તો કમબખત અયસે જુરરકે વફતમે ઉસકો
પાંઉ સુઝાનેકી ઔર તપ લાનેકી કયા જુરરથી જા
ઉસકો જાકે કહેકે આજ રથપર ઉસકો જુરર જાના
હોગા નીકલ. (નૌકર જાને ચાહતા હય.)

મુરાદ—(નૌકરકો ખુલા ઉસકે કાનમે) વોહ ઘોડેવાલેકા બડા
ચાખુક જલદ લે આ (મતલબખાનકો) હાં સચ હય
મતલબખાન તુને રાંસત કહા પાઠિં સુઝાતો હમ

કયા કરે ઔર બુખાર આતી હય ઉસમે હમકો
કયા રથપેતો જનાહી ચાહીયે.

(દાખીલ હોના નૌકરકા ચાબુક લીયે.)

મુરાદ—(ચાબુક બજાવે) ચલ મતલબખાન જરા કહેરવા નાય.

મતલબખાન—કહેરવા તહેરવા કુચ્છ મુઝે મચ્છાલુમ નહી
હય ઔર નાયબી મુઝે યાદ નહી ખુદાવંદ.

મુરાદ—કુચ્છ કીકર નહી ચેહ ઉસતાદસે અબ યાદ હોગા
(ચાબુક માર) ચલ તા થઇ થઇ થઇ એક દો તીન
ચાર.

મતલબખાન—તા થઇ થઇ થઇ એક દો તીન ચાર કયા
સરકાર ચેહ તો મય ખીલકુલ જનતા નહી ફર મય
કયસા નાયુ?

મુરાદ—નહી ખસ આજતો તુઝે જરૂર નાયના હોગા ચલ
જલદી નાય.

(ચાબુકસે મતલબખાનકો ખુબ મારતા હય મતલબ-
ખાન નાયતા હય ઔર નાયતે નાયતે ગીરજતા હય.)

મતલબખાન—ખસ ખુદાવંદ માચ્છાફૂં કરો મેરે પાંઉમે
દર્દ હોતા હય.

મુરાદ—કયું અય ઝાડુસ અબ નાયના આયા યા નહી
જલદ બોલ.

મતલબખાન—હાં આયા આયા ખુદાવંદ નાયનાબી આયા
ઔર પીઠકા ચમડાબી નીકલા આપ ખુબ ઉસતાદ
મીલે.

મુરાદ—ચલ ઉઠ યાંહાંસે જલદી જા ઔર જખતક વોહ
લંગડે રથ વાલેકી ખીમારી એકદમ જાતી ન રહે

તખતક તુ ઉસકો ખાના ઔર દવાઈકે લીયે પપસે
દે ઔર રથપે કીસી ઔરકો બેજ દોડ જલદી.

(ચાપુક મારતા હય.)

મતલબખાન—જતા હું ખુદાવંદ જતા હું તુમ મુઝે મારો
મત (જતે જતે) યેહ કમખખત મુઝે ઘોડા ખીડા
સમજતા હય કયા. (જતા હય)

મુરાદ—(હંસકે) હા હા હા નચાયા કમખખતકો ખુખ ન
ચાયા કયસા કૌવેકે માનીંદ નાચતાયા શયતાન-
જાદેને ખહોત વફત મેરે પરભો ચાપુક ઉઠાઈથી
(દાખીલ હોના મતલબકા) કયું ઝાડુસ જરા ફેર
નાચનેકી તેરી મરજી હય.

મતલબખાન—મચાક કરો સરકાર અખ ખહોત હુવા પર
મેરી એક અરજ હય અગર કુખુલ હોતો.

મુરાદ—બોલ તુ કયા કહેને ચાહતા હય.

મતલબખાન—સરકાર મેરી અરજ યેહ હય કે એક
નજર મેરી બેટી શખનમકોભી આપને દેખી
ચાહીયે.

મુરાદ—ખચેર જખ તુ જીંદ કરતા હય તખ મય તેરી લડ-
કીકો દેખનેકે લીયે ચલતા હું પર મેરીતો ખાતરી
હયકે વોહ મેરી દુલહન ખનાનેકે ફાખીલ નહીં હંય.

મતલબખાન—નહીં ખુદાવંદ વોહ આપકો જીરર પસંદ
આયેગી વોહ અયસી હસીન ઔર ખુખસુરત હય
કે આપ દેખતેહી પસંદ કર અપને નીકાહમે લા-
ઓગે આપ ચલોતો સહી

મુરાદ—કીક હય ચલ. (જનાં દોનોકા)

આખ પહેલા—પરદા નવમા.

દીવાનખાના

(એક તરફ અમીર અકબરજંગકી બહી તસખીર હય દુસરી તરફ મેજપે દવાત કલમ કાગજ વગયરાં હય શખનમ ઔર અચપલ કુરસીપે બયઠે હુવે ખાતે કરતે હય.)

અચપલ—પ્યારી શખનમ તેરા વાલીદ અપને કૌલસે કીતના જલદી ફીરા હય તેરી શાદી મુરાદસે કર દનેકા ઉસકા ધરાદા હય કે જસકે લીચે ઉસને એક ફરેખ કર વોહ બકવા લાલખી ઔર ઉસકી બેઠી ગુલર કે ને અમીર મુરાદકે સાથ શાદી કરનેહારીથી ઉન દાનોકો કીસીકોલી મઆલુમ ન હો વયસા એક કોઠડીમે બંધ કીચે હય.

શખનમ—હોગા અચપલ મેરે વાલીદકી અચસી બેઠખ ચાલસે મય બહોત દીલગીર હું પર પ્યારે અચપલ તુજેતો મેરે ઘરમે આનેકી મેરે વાલીદકી મનાઈ હય ફર યહાં તુ કીસ તરેફ દાખીલ હુવા.

અચપલ—ક્યા શખનમકે જયસી મેરી પ્યારી મઆશુકકે લીચે મુઝસે જીતના હો સકે ઉતમા મય ન કરંગા.

શખનમ—અજુજ અચપલ તેરા મુઝપે બડા એહસાન હુવા હય અરે પર દેખ સાંમનસે મેરે વાલીદ અમીર મુરાદકે સાથ યહાં ખાતે હય.

અચપલ—અરે જબતો મુઝે કોઈ સલામતીકી જાએપર છુપાદે.

શખનમ—અરે ચલ ચલ ચેહ હુમારે અવવલકે અમીર અકબરજંગકી તસવીર હય ઉસકે પોછે છુપ બયઠ વોહ તુજે દખને ન પાયેગા.

અચપલ—હાં ચેહ ખુબ હય પર દેખ જયસા તેરા વાલીદ યહાં આવે વયસાહી તુને ઉસકો કહેનાકે મયને યહાં એક શયતાન દેખા ફર મય શયતાનકા પુકારા કર ઉસકો કરા કુચ્છભી હોલા કર ચેહ ખન ને મેજપે રખા હય ઉસપે તેરે વાલીદકો સહી કરને કરંગા જયસી વોહ સહી કરે વયેસાહી તુને મુઝે જરા ઈશારા કરના ખસ સંભાલ અખ મય છુપતા હું.

(છુપના અચપલકા દાખીલ હોના મુરાદ ઔર મતલબખાનકા.)

મતલબખાન—દેખીયે જનાખ ચેહ મેરી ખેટી શખનમ હય અખ કહીયે સરકાર કે અચસી ખુબસુરત નાજનીં આપને દુન્યામે દેખી હય (ખાજુ) યા ખુદા કુખુલ કરે તો ક્યા ખુબ.

મુરાદ—છટ છટ મેરી ગુલરકા આધા તુરભી ઈસમે નહીં હય મેરી ગુલરકી ખાંદી હોનેકેભી લાયકુ નહીં હય.

મતલબખાન—(ખાજુ) અરે તેરા સત્યાનાસ હો જય તેરા (શખનમકો) ખેટી ચેહ હંમારે અમીર મુરાદ હય ઈનસે કુચ્છ ખાતેં તો કર.

શખનમ—(ખાજુ) વાહ ક્યા શીરી જખાન આશક મેરે ખાપનેભી હુંડ નીકાલા હય (ઢોંગસે ઘભરાકર) ખાવાજન મય ક્યા કહું મેરી છાતીકા ઘડકના અખતક ખંધ નહી હોતા મય ક્યા કરે ખાવાજન મયને યહાં એક શયતાન દેખા.

મતલબખાન—ક ક ક ક કો કો કો કોન શ શ શ શ શયતાન (ઘભરાતા હય.)

અચપલ—(અંદરસે શયતાનકી આવાજમે) અય લુચ્ચે દરાખાજ મતલબખાન.

મતલબખાન—બ બ બાપરે ચો ચો ચો મુવા.

(ધબરાતા હય)

અચપલ—અચ મેરે ફરજંદ મુરાદ મય તેરે વાલીદ અક-
બરજંગકા પાક રહ હું ઉસ જહાંનસે તુજે આગાહ
કરને મય યહાં આયા હું તુ ઇસ ખુદદેકી ખાતપર
ભરોસા મત રખ યેહ તુજે કીસી રોજ ફંસાયેંગા.

મુરાદ—અલખતાં નહીં અચ ખુજોરગ બાપકે પાક રહ

અચપલ—સુન ઇસને તેરી મઆશુક ગુલઝ ઐર વોહ
બકવા લાલખી દોના કો કોઠડીમે બંધ કીયે હય
વાંહાંબકે ઉનકો છુડા.

મુરાદ—અરે તેરા ખાના પારાબ હો જય તેરા મેરી મઆ-
શુકકો કોઠડીમે બંધ કી હય (ચાપુકસે મારતા
હય) બોલ જલદી લા કુલુકકી કીલીદ લા.

મતલબખાન—અરે મુજે મત મારો વોહ બાહરકી કોઠ-
ડીમે બંધ કીયે હય લો કીલીદ લો પર મુજે મત
મારો. (કીલીદ દેના હય જાના મુરાદકા)

અચપલ—અચ દેગાબાજ તુને જો મેરે ખજાનેમેસે ખીસ
હજાર રૂપયે ચુરાયે હય વોહ મેરે ફરજંદ મુરાદકો
ઈસી દમ દે.

મતલબખાન—દ દ દેતા હું દેતા હું.

અચપલ—મેજકે ઉપર જો દસ્તાવેજ પડા હય ઉસપે તેરે
દસ્તખતસે સહી કર નહીંતો તેરા ખુન પીઊંગા.

મતલબખાન—અરે શયતાન મામું મય સહી કરતા હું
મે મે મેરા ખુન મત પીઆ (સહી કરતા હય શ-
ખનમ ખખારતી હય) લો શયતાન મામું મયને
સહીલી કીઈ અબ મુજે જતા છોડો.

(બાહાર આના અચપલકા)

અચપલ—સલામ આલેકુમ સુસરે સાહેબ.

મતલબખાન—તું કૈન હય

અચપલ—મય આપકા ફામાદ અચપલ હું આમ વોહ જહે
જહે પાંચ હજાર રૂપયે ઔર શબનમ.

(દસ્તાવેજ બતાવતા હય)

મતલબખાન—ફીરાકે દે થેહ ખત.

(ખત છીન લેને ચાહતા હય)

અચપલ—નીકલ તેરા બાપ મર જાય.

(લાતમાર શબનમસે બગલગીર હોતા હય)

મતલબખાન—અરે તેરા સત્યાનાસ હો જાય શબનમ
તુભી બદલ ગઈ ક્યા.

(દાખીલ હોના મુરાદ ચલર ઔર લાલખીકા)

લાલખી—કીધર હય વોહ મુવા માટી મીલા જરા મેરે હા-
થમેતો આને દો ફર દેખો કયસા ઉસકા લહુ
પીતી હું.

અચપલ—વોહ સાંમને છુપકે ખડા હય લાલખી અમમા.

લાલખી—મીલા મીલા મુવા માટી મીલા (મતલબકો પકડકે)
મુવા તેરા બાપ મેરે તેરા સત્યાનાસ હો જાયે તેરા
મુરદા નીકલે મુવા ચોર મુવા લુચ્ચા મુક્ત દો કોઢીકા
ગુલામ હમકો ઠગાકે કોઠડોમે બંધ કીયેથે નહોં અબ
કયું તેરી ઉજડે મુરત છુપાતા હય.

મુરાદ—ઓહો પર અચપલ તુ યહાં કાંહાંસે.

અચપલ—દોસ્ત મયહી વોહ 'શયતાનથા મેરી શબનમ
ઔર જહેજકે પાંચ હજાર રૂપયે કે લીયે મયને ચેહ
તદખીર કીધી.

મુરાદ—તબ ક્યા તુમ દાનો મીલે.

અચપલ—હાં બીરાદર.

મુરાદ—તખતો તેરા મુઝપે બડા એહસાંન હુવા અચપલ તુમી તેરી માઅથુકકે સાથ કલહી નેકા હકર (મતલબકો) મતલબખાન મય સબ સમજતા હુ કે તુને જો જર મીલાયા હય વોહ કહાંસે મીલાયા કયસા મીલાયા વોહ કહેનેકી ચેહ જાયે નહીં હય મગર ઈસ વકત ફકત ઈતનાહી કહેને ચાહતા હું કે તેરી જીંદગીકે બાફીકે દીન બંદગી ઐર નેકીમે ગુજાર સમજા. (દાખીલ હોના નૌકરકા)

નોકર—દરોગા સાહેબ આપકે સીપાહી વોહ બાહાદરકો પકડ લાયે હય.

મતલબખાન—(બાજુ) દેખો ચેહ કમબખત આગમે તેલ કાલતા હયસો.

મુરાદ—ક્યા બાહાદરકો સીપાહી પકડ લાયે હય શીતાબ ઉસકો યહાં હાજર કર.

નોકર—બહોત ઝુબ સરકાર (જતા હય)

(બાહાદર દાખીલ હોતા હય)

મુરાદ—મતલબખાન ચેહ ક્યા.

લાલબી—અયસે કામોસે મુવે માટી મીલે ખોખરેકી સુરત સો દેખો કયસી શયતાન જયસી હુઈ હય (મતલબકો) તેરા બાપ મર જાય તેરા તેરા લહુ પીઝિં.

મુરાદ—અયે નેક મર્દ બાહાદર મતલબખાનને આપસે જો બેઅદબી કીઈ હયે ઉસકી મય દરગુજર ચાહતા હું અબ આપ મુઝે અપની નેક ચાલોંસે નેક રાહ દીખાએઝે ઐર મેરે સાથહી અબસે રહેઝે અયસા મય આપસે ચાહતા હું.

બાપુદાદર—આજસે આપ આપના મુઝે કુરમાખરદાર સમઝો
આપકા મુજપે ખડા ઝાહસાન હુવા હય.

નાકર—નામવર અમીર મુરાદ આપકે દોસ્તો શાદીકી મુખારક
ખાદા દેને આયે હય.

મુરાદ—સબોકા સાથ ઇજ્જતકે દાખીલ કર.

મુરાદ—અય ખીરાદરો આજકા અંજમ કુચ્છ ગાનેમે આના
ચાહીયે. (સખ ગાતે હય.)

“મદમ સાખ લાખીયાં બોલો”—તર્જ.

સખ—મગન સખ હંસતો રહેરે મગન સખ હંસતો રહે,
હંસતો રહે લગવાકે લગન સંગ મોહન હંસતો રહે.
ખખત ખુલા સખતી મીટી દીલ ખુલા ગુલજાર.
દુન્યામે સખ મુખસે જીયે દીલખરો દીલદાર—મગન
રંગ રચે ધ્રુમ મચા ગાયે રંગી રાગ ;
ખ્યારીચોકા હરદમ રહે કાયમ ચેહ સોહાગ—મગન
જરબી મીલા દીલબી મીલે ખર આઈ અરમાન
તેરી ચેહ કુદરતપે ખુદા હમ હુવે કુરખાન—મગન
ચુંહી તેરા દસ્તખહરા સોહબ રહેમત
સદા ખર લા હરચેકકી મુરાદ ખોલદે ફીસમત—મગન

